

РАБОТНИЦА
І СЯЛЯНКА

№8 ЖНІВЕНЬ 1961

т. 104. 1

Працоўныя надарункі з'езду КПСС

Цялятніцай Любоў Шчэрбіч працуе ў калгасе імя Леніна Столінскага раёна ўсяго другі год. У мінулым годзе яна выгадала 55 цялят. Сёлета маладая цялятніца ўзяла абавязальства выгадаваць 80 цялят.

Сваё абавязальства яна абяцала выканаць да пачатку работы XXII з'езда КПСС.

Фота А. Лукашова.

Член брыгады камуністычнай працы Ала Гусева — аэраграфістка Гомельскага фанернага завода. На сваім участку яна дабілася высокіх вытворчых паказчыкаў і палепшыла якасць прадукцыі. Зменныя заданні выконвае на 120—140 працэнтаў.

Фота У. Дагаева.

Больш за паўтары нормы ў змену — такі працоўны вынік аддзельніцаў (злева направа) камсамольцаў Марыі Жарскай, Антаніды Шыловой, брыгадзіра Міхаіла Лагуноўскага, Ганны Аляшкевіч, якія працуюць на будаўніцтве жылых дамоў у мікрараёне па Арлоўскай вуліцы ў Мінску.

Фота П. Нікіціна.

Адной з лепшых работніц вытворчасці ў швейна-кецельным цэху Віцебскай панчошна-трыкатажнай фабрыкі «Кім» лічыцца кецельшчыца камсамолка Мая Шалыгіна. Як лепшай работніцы вытворчасці і актывістцы фабрыкі ёй прысвоена званне ударніка камуністычнай працы. У сацыялістычным спаборніцтве ў гонар XXII з'езда КПСС яна кожны дзень перавыконвае зменнае заданне і дае прадукцыю выдатнай якасці. На здымку: перадавая работніца вытворчасці кецельшчыца Мая Шалыгіна за працай.

Фота І. Стэца.

СЛАВА ТАБЕ, ПАРТЫЯ 18567

Хвалючыя, незабыўныя дні перажывае наша краіна. 30 ліпеня апублікаваны праект Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. Праект Праграмы знайшоў жывы водгук у сэрцах мільёнаў савецкіх людзей і сустрэў аднадушную падтрымку і адабрэнне. Партыя намеціла вялікія і рэальныя па сваёй магчымасці задачы — стварыць на працягу дваццаці год матэрыяльна-тэхнічную базу камунізму, забяспечыць для ўсяго насельніцтва багацце матэрыяльных і культурных даброт.

На фабрыках і заводах, у калгасах і саўгасах, ва ўстановах працоўныя шырока абмяркоўваюць і гарача ўхваляюць праект Праграмы, у якім бачаць выражэнне сваіх жыццёвых інтарэсаў, сваіх імкненняў і спадзяванняў.

Перад кожным працоўным адкрываецца захапляючая перспектыва. Наша пакаленне будзе жыць пры камунізме, жыць у грамадстве, аб якім стагоддзямі марылі мільёны простых людзей, жыць у грамадстве, на сцягу якога будзе напісана: «Ад кожнага — па здольнасцях, кожнаму — па патрэбнасцях».

Праект Праграмы адлюстроўвае слаўны шлях, пройдзены з дня Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, вялікія перамогі, здабытыя савецкім народам. Сэрца напаўняецца велізарнай гордасцю за нашу Радзіму.

За гады Савецкай улады ў нашай краіне ўзнікла першакласная цяжкая індустрыя — аснова тэхнічнага прагрэсу і эканамічнай магутнасці. Разам з магутнай прамысловасцю створана буйная калектыўная сельская гаспадарка. Вялікія поспехі дасягнуты ў галіне навукі і асветы, духоўнага жыцця народа.

Родная Камуністычная партыя вынесла на абмеркаванне працоўных сваю трэцюю Праграму. Першая Праграма бальшавіцкай партыі, прынятая ў 1903 годзе, заклікала працоўных Расіі на барацьбу за зваржэнне царскага самаўладства і знішчэнне буржуазна-памешчыцкага ладу.

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя 1917 года ліквідавала ненавісны народу капіталістычны лад.

Выканаўшы першую Праграму, партыя на VIII з'ездзе ў 1919 годзе абвясціла сваю другую Праграму, якая паставіла задачу пабудовы сацыялістычнага грамадства. Сёння савецкія людзі з гонарам адзначаюць, што і другая Праграма з поспехам выканана. Цалкам і канчаткова перамог сацыялістычны лад у нашай краіне. Цяпер Камуністычная партыя, прымаючы сваю трэцюю Праграму, кліча нас у цудоўны свет будучыні. Мы пойдзем далей і будзем будаваць камуністычнае грамадства. Дзеля гэтага, заяўляюць працоўныя нашай краіны,

варта працаваць і змагацца. У савецкіх людзей няма сумненняў у поспеху выканання трэцяй Праграмы. Жыццё навучыла іх верыць сваёй партыі. З гэтай верай мы заўсёды перамагальні ў баі і ў працы.

У гэтым хвалючым дакуменце нашых дзён выкладзена многа новых ідэй і смелых думак. Праект паказвае, якое будзе наша жыццё — жыццё, дзе ўсе будуць роўныя і шчаслівыя, дзе багацці палюцца шырокім патокам на карысць усяго грамадства. За бліжэйшыя 10 год мы пакінем далёка ззаду за сабой Злучаныя Штаты Амерыкі — самую багатую капіталістычную краіну. Пятрабуюцца ўсяго толькі два дзесяцігоддзі, за якія ў асноўным будзе пабудавана камуністычнае грамадства. Аб'ём прамысловай прадукцыі за гэты час павялічыцца не менш чым у 6 разоў. Наша краіна стане самай багатай краінай у свеце.

Праект Праграмы раскрывае велізарныя перспектывы развіцця сельскай гаспадаркі, руху вёскі да камунізму, уздыму ўсіх галін земляробства і жывёлагадоўлі, павышэння ўрадлівасці палёў і прадуктыўнасці жывёлагадоўлі. Гэтага мы дасягнем у выніку скарыстання тэхнікі і хімічных сродкаў, умацавання матэрыяльнай зацікаўленасці работнікаў сельскай гаспадаркі. Тэхнічная ўзброенасць і арганізаванасць працы наблізяцца да ўзроўню прамысловай, адбудзецца збліжэнне, а затым і зліццё калгаснай уласнасці з агульнанароднай. Усе гэтыя мерапрыемствы забяспечаць уздым сельскай гаспадаркі. Праз дзесяць год мы будзем атрымліваць прадукцыі ад сельскай гаспадаркі ў 2,5 раза больш, як цяпер, а праз дваццаць год — у 3,5 раза больш.

У Праекце новай Праграмы партыя намячае шырокую сістэму мер у галіне ідэалогіі, выхавання, асветы, навукі і культуры. Галоўнае ў выхаванні працоўных — гэта высокая ідэянасць, шчырая адданасць камунізму, камуністычныя адносіны да працы і грамадскай гаспадаркі.

Партыя ставіць канкрэтныя задачы перад вучонымі нашай краіны. Яна заклікае іх заняць вядучае становішча ў сусветнай навуцы па ўсіх асноўных напрамках. Партыя будзе клапаціцца аб літаратуры і мастацтве, аб стварэнні ўмоў для больш поўнага праяўлення асабістых здольнасцей кожнага чалавека. У нас будзе яшчэ больш выдавацца кніг, павялічыцца колькасць бібліятэк, тэатраў, клубаў, кіна-тэатраў. Шырокае развіццё атрымаюць народныя універсітэты, тэатральныя калектывы. Павысіцца выхаваўчая роля нашай літаратуры і мастацтва.

Усе мы, знаёмячыся з праектам Праграмы, думаем пра

Глыбока пранікаюць у сэрцы працаўнікоў вёскі словы праекта новай Праграмы КПСС. На здымку: старшыня калгаса імя Карла Маркса Пухавіцкага раёна Мікалай Пятровіч Карлюкевіч знаёміць калгасніц паляводчай брыгады з праектам Праграмы КПСС.

Фота П. Нікіціна.

Ажыўлена абмяркоўваюць праект Праграмы КПСС работніцы Мінскага гадзіннікавага завода. На здымку: Таіса Баранова чытае сваім сяброўкам гэты гістарычны дакумент.
Фота П. Нікіціна.

тое, што мы павінны рабіць для паспяховага ператварэння яе ў жыццё.

— Будаўніцтва камуністычнага грамадства ў нашай краіне — справа нашых рук, — заяўляе Герой Сацыялістычнай Працы, даярка калгаса «Савецкая Беларусь» Мінскага раёна Ядвіга Будай. — Даяркі нашай фермы змагаюцца за тое, каб надаіць за год ад кожнай каровы не менш 4 000 кг малака. Даць краіне больш прадуктаў жывёлагадоўлі — вось наша задача.

Свінарка саўгаса «Межава» Раіса Чыжык, азнаёміўшыся з грандыёзнымі планами Праграмы, рашыла перагледзець свае абавязальствы і адкарміць 1 500 свіней замест 1 200, як было раней намечана па плане.

— Няхай гэта будзе маім працоўным адказам, маім першым працоўным укладам, — гаворыць Раіса Чыжык, — у ажыццяўленне новай Праграмы камуністычнага будаўніцтва.

Партыя заклікае ўсіх савецкіх людзей працаваць настойліва і натхнёна. Шлях да багацця ляжыць праз нашу самаадданую працу. Сотні тысяч людзей у Савецкай краіне змагаюцца за званне ўдарнікаў камуністычнай працы. Бригадзір бригады камуністычнай працы Мінскага гадзіннікавага завода Аляксандра Бондар ад усяго сэрца ўхваляе праект Праграмы і ад імя ўсёй бригады абяцае працаваць яшчэ лепш і даваць прадукцыю толькі выдатнай якасці.

Кіруючай і накіроўваючай сілай савецкага грамадства з'яўляецца наша родная Камуністычная партыя. Па шляху марксізма-ленінізма яна вядзе савецкіх людзей ад перамогі да перамогі. Партыя арганізуе працоўных на будаўніцтва камуністычнага грамадства, забяспечвае актыўнасць і самадзейнасць як камуністаў, так і беспартыйных, развівае крытыку і самакрытыку, умацоўвае адзінства нашых радоў, накіроўвае намаганні ўсяго савецкага народа на пабудову камуністычнага грамадства, такога грамадства, дзе ўсё ў імя чалавека, на карысць чалавека.

На працягу 10 год рэальныя даходы рабочых і служачых павялічацца ў два разы. У краіне не застанецца нізкааплачваемых катэгорый рабочых і служачых. Значна павысіцца аплата працы інжынераў, тэхнікаў, аграномаў і заатэхнікаў, настаўнікаў, работнікаў медыцыны і культуры. Даходы калгаснікаў узраснуць за дзесяцігоддзе больш як удвая. У дастатку будуць задавальняцца патрэбнасці ўсіх слаёў насельніцтва ў высякаючых таварах шырокага ўжытку. У нашай гандлёвай сетцы з'явіцца многа добрага адзення, абутку, рэчаў, якія паляпшаюць і ўпрыгожваюць быт савецкага чалавека, многа зручнай прыгожай мэблі і г. д.

У другім дзесяцігоддзі намячаецца стварэнне такой колькасці ўсіх матэрыяльных даброт, якая дазволіць завяршыць пераход у наступны перыяд, да камуністычнага прынцыпу размеркавання па патрэбнасцях.

Партыя ставіць задачу вырашэння жыллёвай праблемы. На працягу другога дзесяцігоддзя кожная сям'я, уключаючы сем'і маладажонаў, будзе жыць у добраўпарадкаванай кватэры. У асноўным заменіцца новымі сучаснымі дамамі сялянскія дамы старога тыпу. Ажыццяўленне шырокай праграмы электрыфікацыі і газіфікацыі, азелянення і абваднення прыкладуць да аздаравлення ўмоў жыцця людзей. У новым дзесяцігоддзі стане бясплатным карыстанне гарадскім транспартам (трамвай, аўтобус, тралейбус, метро), а к канцу другога дзе-

сяцігоддзя прыойдзем да бясплатнага карыстання кватэрамі, вадой, газам, ацяпленнем.

Ужо ў першым дзесяцігоддзі мяркуецца скарачэнне рабочага дня да 6 гадзін пры адным выхадным на тыдзень. Разам з ростам прадукцыйнасці працы рабочы дзень яшчэ больш скараціцца. Савецкі Саюз будзе краінай самага кароткага, самага прадукцыйнага і самага высокааплачываемага рабочага дня. Працягласць мінімальнага штогадовага аплачываемых водпуску павялічыцца да трох тыдняў, а ў далейшым да месяца. Многа ўвагі будзе ўдзелена ўкараненню сучасных сродкаў бяспекі і санітарна-гігіенічных умоў працы.

Самым каштоўным капіталам у нашай краіне з'яўляецца чалавек. Партыя працягвае нястомна клопатся аб здароўі і павелічэнні працягласці жыцця чалавека. Праект Праграмы прадугледжвае шырокую праграму мер, накіраваных на паярджанне і рашучае скарачэнне хвароб, забяспечанасць насельніцтва гарадоў і вёсак высокакваліфікаваным медыцынскім абслугоўваннем, будаўніцтва вялікай колькасці бальніц і санаторыяў, забяспечаных сучаснай апаратурай.

Нам, савецкім жанчынам, вельмі прыемна даведацца, што партыя мяркуе ўдзяліць асаблівую ўвагу будаўніцтву як ў горадзе, так і ў вёсцы сеткі ўстаноў па ахове здароўя маці і дзіцяці. Паявіцца многа новых радзільных дамоў, кансультацый, дзіцячых санаторыяў і бальніц, лясных школ. Зусім бясплатным стане карыстанне санаторыямі для хворых, а таксама водпуск медыкаментаў.

Поўнаасцю будуць ліквідаваны рэшткі няроўнага становішча жанчыны ў быце. Гэта створыць умовы для яшчэ больш актыўнага ўдзелу жанчын у будаўніцтве камунізма. Жанчынам будуць прадастаўляцца больш лёгкія і дастаткова аплачываемыя работы, павялічацца водпуск па цяжарнасці. Увесь час будзе скарачацца і аблягчацца праца жанчыны ў хатняй гаспадарцы. Для гэтага павялічыцца выпуск удасканаленых дзяшовых бытавых машын і электрапрыбораў. Поўнаасцю будуць задавальняцца ў бліжэйшыя гады патрэбы насельніцтва ў прадпрыемствах бытавога абслугоўвання.

Велізарная ўвага ўдзяляецца сетцы грамадскага харчавання, зніжэнню яго кошту і паляпшэнню якасці прыгатавання ежы. У другім дзесяцігоддзі на фабрыках і заводах, ва ўстановах, а таксама для занятых на вытворчасці калгаснікаў пачнецца бясплатны водпуск абед.

Партыя заўсёды ўважліва і чула адносіцца да дзяцей. У праекце новай Праграмы прадугледжана забеспячэнне шчаслівага дзяцінства кожнаму дзіцяці. Усё большая колькасць сем'яў, а ў другім дзесяцігоддзі кожная сям'я будзе мець магчымасць па жаданню бясплатна ўтрымліваць дзяцей і падлеткаў у дзіцячых установах. У горадзе і вёсцы будзе цалкам забяспечана патрэбнасць у асялях і дзіцячых садах, якія стануць бясплатнымі. А шырокая сетка бясплатных школ-інтэрнатаў, бясплатныя гарачыя сьнеданні ва ўсіх школах, бясплатныя абеды ў школах падоўжанага дня, бясплатнае забеспячэнне школьным адзеннем і вучэбнымі дапаможнікамі! Ці трэба гаварыць, з якой радасцю жанчыны-маці ўспрынялі гэтыя сапраўды бацькоўскія клопаты партыі аб дзецях!

На бясплатнае ўтрыманне будуць узяты (па іх жаданню) састарэлыя і інваліды, павысяцца размеры пенсій па старасці і інваліднасці.

Поўнае і ўсеабдымнае задавальненне ўзрастаючых матэрыяльных і культурных запатрабаванняў савецкіх людзей будзе ажыццяўляцца тым хутчэй, чым больш паспяхова будуць развівацца прадукцыйныя сілы, павышацца прадукцыйнасць працы, чым больш матэрыяльных даброт будзе стварацца ў нашай краіне.

Партыя заклікае кожнага працоўнага выканаць свой абавязак у будаўніцтве камуністычнага грамадства, у барацьбе за ажыццяўленне Праграмы павышэння народнага дабрабыту.

Праект Праграмы дае выразны і ясны адказ на пытанне самай галоўнай праблемы — праблемы прадухілення новай светлай вайны, умацавання трывалага міру на зямлі. Намечаная Праграма можа быць з поспехам выканана ва ўмовах міру. Яна носіць выключна міралюбівы характар. Партыя павярджае, што Савецкая краіна будзе змагацца за мір і дружбу паміж народамі, за суіснаванне дзяржаў з розным грамадскім ладам. Мы стаялі і будзем стаяць за ўсеагульнае і поўнае раззбраенне пад міжнародным кантролем.

Праграма мае сусветна-гістарычнае значэнне. Шлях, выбраны савецкім народам, падтрымліваюць народы іншых краін. Цяпер пад сцягам навуковага камунізма будзе новае жыццё трэцяга чалавецтва. Свет сацыялізма пашыраецца, а свет капіталізму звужаецца.

Праграма, якая ўсталёўвае на зямлі Мір, Працу, Свабоду, Роўнасць і Шчасце ўсіх народаў, выклікала сімпатыі мільёнаў працоўных ва ўсім свеце.

Слава табе, наша партыя!

НАМ ДА ЎСЯГО СПРАВА

— ШТО ў нас за жанчыны, да ўсяго ім справа, — такі папрок часта можна пачуць у наш адрас.

Гэта нас ніколі не крыўдзіць. Сапраўды, на кожным участку ў калгасе ёсць нашы «вочы» і «вушы». Гэта члены жансавета або проста калгасныя актывісткі.

Калі б трэба было коратка адказаць на пытанне — чым займаецца жаночы савет, я сказала б: «Усім, што датычыць жанчын калгаса». А датычыць нас многае: і як працуюць калгасніцы на полі і фермах, і ці добра дзецям у садзіку, і як працуе сельская бібліятэка і шмат, шмат іншага.

У наш жансавет уваходзіць 12 чалавек. Тут ёсць прадстаўнікі ад паляводчых брыгад, ад працаўніц жывёлагадоўчых ферм, настаўніцы і спецыялісты сельскай гаспадаркі. Мы часта збіраемся і абмяркоўваем самыя розныя пытанні. Не ўсё добра было з забеспячэннем прадуктамі дзіцячага сада. Праўленне калгаса ківала на сельскі Савет, а сельскі Савет — на праўленне калгаса. Актывісткі дабіліся таго, што справа значна палепшылася.

Жансавет заняўся таксама санітарным станам вуліц, двароў, калодзежаў. За кожным членам жансавета замацавана вуліца. Можна і не кожнаму падабаюцца заўвагі нашых жанчын, але калі член жансавета прыходзіць другі раз, — глядзіш, і ў хаце чысцей стала, і двор падмецены.

Асабліва многа спраў у нашай культурна-бытавой камісіі. Адказныя за яе дзейнасць Л. Коласава і О. Чайкова. Камісія сочыць за работай чырвоных куткоў, прымае ўдзел у арганізацыі

культурнага адпачынку калгаснікаў. Нядаўна наша агітбрыгада пабывала ў калгаснікаў другой, трэцяй і пятай брыгад з лекцыямі і мастацкай самадзейнасцю. Сустрэча адбылася ў цэнтральным клубе. Гэта быў сапраўды цудоўны вечар.

Калгас наш не маленькі — толькі ў жывёлагадоўлі працуе 67 жанчын. Усе яны ўзялі на сябе высокія абавязальствы. За час сваёй работы на ферме цялятніца Ганна Фадзееўна Храміна выпайла больш дзевяцісот цялят. Толькі ў мінулым годзе яна выпайла 167 цялят замест 144, узятых па абавязальству. З аднаго гэтага відаць, які каштоўны яна работнік. Жансавет звярнуўся з просьбай у сельсавет, каб Ганну Фадзееўну забяспечылі матэрыяламі для будаўніцтва новага дома.

Вялікую ўвагу ўдзяляем мы правярцы ўзятых жанчынамі абавязальстваў. Нашай моладзі ёсць у каго павучыцца. Яны могуць узяць прыклад хоць бы з члена жансавета лепшай даяркі Ганны

Пушнегінай, якая за мінулы год ад кожнай фуражнай каровы надаіла па 3561 літру малака, а сёлета змагаецца за тое, каб надаць не менш як 3600 літраў. Або, скажам, свінаркі Лукер'і Чайковай. Летась яна адкарміла 1100 свіней вагой 93 кілаграмы кожная. Чайкова запэўніла, што сёлета яна выкарміць 1200 свіней. У нас былі арганізаваны сустрэчы калгаснай моладзі з перадавымі людзьмі — Пушнегінай, Чайковай, Храмінай. За выдатныя дасягненні ў рабоце Храміна ўзнагароджана ордэнам Леніна. Калгас атрымаў пераходны Чырвоны сцяг абкома і аблвыканкома. І ў гэтым немалая заслуга і нашых працавітых жанчын.

Не адстаюць ад жывёлаводаў і паляводчых брыгады. Мы ганарымся тым, што самы высокі ўраджай па калгасу быў у брыгадзе, якой кіруе наша актывістка Лідзія Апанасаўна Кузьмянцова.

Кожны ведае, як заняты, асабліва летам, калгасніцы. Прыемна, што пры ўсёй сваёй занятасці яны выкройваюць час і для кнігі. З 1050 чытачоў нашай бібліятэкі 554 жанчыны. Разам з актывам сельскай бібліятэкі мы правялі некалькі канферэнцый чытачоў на тэмы: «Вопыт перадавікоў вучыць», «Што значыць жыць і працаваць па-камуністычнаму», «Сад — наша багацце».

Аб росце культуры і нашай заможнасці сведчаць і такія факты. Нашы калгаснікі маюць 21 тэлевізар, 402 радыёпрыёмнікі. Усе брыгадныя участкі радыёфікаваны і электрыфікаваны.

Цяжка знайсці такое мерапрыемства ў калгасе, у якім бы не ўдзельнічаў жансавет. 35 пажылых калгасніц атрымліваюць у калгасе пенсію. Яна выдзелена ім пры актыўным удзеле члена жансавета.

Мне хочацца сказаць і пра вялікую дапамогу, якую аказвае нам калгасная партыйная арганізацыя і ў асаблівасці яе сакратар таварыш Дзякаў. Работа жансавета заўсёды плануецца. Нашымі планами жыва цікавяцца члены партбюро, яны дапамагаюць нам вылучыць самае галоўнае, падказваюць шмат цікавага і патрэбнага.

Утварэнне жаночых саветаў з'яўляецца адной з важных форм работы сярод жанчын. На нашым прыкладзе можна пераканацца, наколькі яны неабходны. Я хачу, каб мяне правільна зразумелі: гэта зусім не пахвальба, але калі наш вопыт каму-небудзь прыдасца і дапаможа ў рабоце, мы будзем вельмі рады.

Тамара ЯНЧАНКА,
старшыня жансавета,
інжынер-планавік
калгаса імя Сталіна
Гомельскага раёна.

Нядаўна ў радзільнае аддзяленне Бярозаўскай раённай бальніцы была прывезена ў цяжкім стане хворая Любоў Міхайлаўна Гмыр. Пры родах яна страціла шмат крыві. Каб выратаваць хворай жыццё першай дала сваю кроў намеснік галоўнага ўрача бальніцы Таццяна Васільеўна Антонова. Яе прыкладу паследавалі многія іншыя работнікі бальніцы. За кароткі час хворай было пераліта каля трох кілаграмаў крыві. Гмыр стала папраўляцца. Зараз яна адчувае сябе добра. На здымку: Л. М. Гмыр дзякуе ўрачам Т. В. Антонай, К. І. Вібік і В. Н. Сялені за іх чутлыя адносіны да хворых.

Фота У. Лупейкі.

Днём і ноччу...

дзяўчыну з Вялікіх Лук у горад Горкі.

Чатырнаццаць год! У нашы мірныя дні гэта смех сямікласнікаў, вясёлыя турыцкія паходы, шчаслівае дзяцінства. А тады...

Бацька загінуў на фронце, маці памёрла ад тыфу. Надзя (так звалі дзяўчынку) засталася ўдваіх з сястрой.

Чатырнаццацігадовы чалавек стаў у адзін рад з дарослымі.

Школа ФЗН, затым работа слесарам па рамонту вагонаў, курсы паязных вагонных майстроў, а потым бясконцыя паездкі. Халодныя і галодныя дні змяняліся радасцю першых перамог на франтах.

Цягнуліся месяцы напружанай барацьбы і працы.

Фашысты адступалі на захад, пакідаючы за сабой дымныя руіны.

Набліжаўся дзень перамогі.

Мара Надзі вярнуцца ў Вялікія Лукі не ажыццявілася. Маладыя камсамольскія рукі патрэбны былі разбуранай Беларусі. Надзю накіравалі ў Мінск.

Працавітая, энергічная дзяўчына адразу заваявала давер'е работнікаў пункта тэхнічнага агляду. Называлі яе проста «Надзя», або «наша Надзя». І хоць не дадавалі імя па бацьку, звярталіся да яе з вялікай павагай — бялявы паязны майстар Надзя не адставала ў рабоце ад мужчын.

Але вось у жыццё Надзі ўвайшоў новы чалавек, Іван Іванушкін. І жыццё стала яшчэ паўнейшым. Яно ўпрыгожылася вялікім каханнем, сям'ёй. Трэба было пакінуць раз'язную работу. Але прывычныя з дзяцінства паравозныя гудкі, стук колаў, шматкаляровыя светлячкі станцыйных светافораў клікалі да сябе. Не магла Надзя расстацца і са сваімі таварышамі. І яна вырашыла стаць аглядчыцай вагонаў.

У ДАРОГУ

ЗЯМЛЯ амаль бесперапынна ўздрыгвае ад бегу цяжкагружаных саставаў. Яны спяшаюцца вырвацца на прасторы перагонаў і панесці свой груз па звонкіх рэйках туды, дзе яго з нецярплівасцю чакаюць.

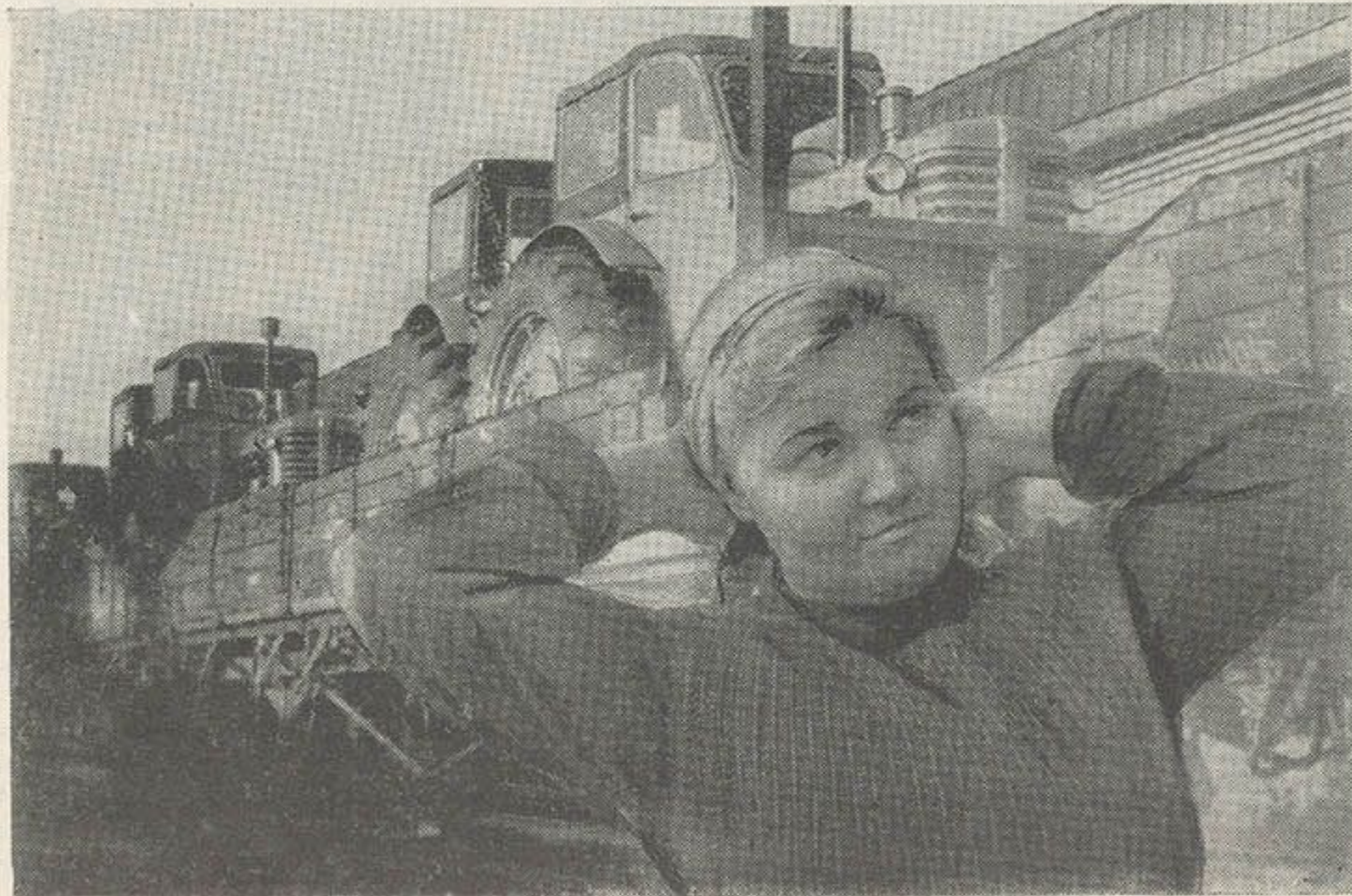
На платформах набліскаюць трактары «Беларусь», гарыць сонечнымі кроплямі смала на штабелях свежага лесу. Цяжка ўздыхаюць, нібы нехаця паскрыпваюць тармазамі і спыняюцца цяжкавагавікі ля жоўтага будынка на міжпудці. Гэта пункт тэхнічнага агляду вагонаў. За кароткі час саставы тут праходзяць старанны агляд і праверку. Пільна нясуць сваю вахту работнікі пункта.

Удзень і ўначы, у дождж і мяцеліцу яны метр за метрам аглядаюць саставы, залечваюць атрыманыя ў далёкіх дарогах раны сталёных працаўнікоў.

Гутарка пойдзе пра аднаго з гэтых людзей. Людзей, якія не здзяйсняюць подзвігаў, але жыццё якіх поўнае

штодзённага гераізму. Пра нашага простага чалавека.

У грозныя дні 1941 года дарогі вайны закінулі чатырнаццацігадовую

У выходны дзень дружная сям'я едзе за горад.

З таго часу мінула трынаццаць год. Многае змянілася ў жыцці Надзеі Аляксандраўны. Нязменнымі засталіся толькі павага таварышаў да яе і юнацкая прагнасць да працы.

Растуць у Надзеі Аляксандраўны двое сыноў — трынаццацігадовы Валерык і шасцігадовы Вова. Вову на дзень бацька адводзіць у дзіцячы садзік. А клопатаў у Надзеі Аляксандраўны ад гэтага ўбаўляецца мала: трое мужчын у доме, ці жарты? Але мамай усе трое задаволены. Стараюцца ёй хоць чым-небудзь дапамагчы і атрымаць ва ўзнагароду яе вясёлую ўсмішку. Усе ведаюць — у мамы цяжкая работа. 10—14 паяздоў даводзіцца аглядзець Надзеі Аляксандраўне за змену. Не толькі аглядзець. Скрозь і ўсюды трэба мяняць дэталі, наладжваць аўтаматыку. А часу вельмі мала. Але, нягледзячы на гэта, часта ўдаецца разам з таварышамі рабіць без адчэпкі вагона такі

рамонт, які раней рабілі толькі ў дэпо. Нездарма ж змена носіць званне калектыву камуністычнай працы!

Нярэдка напарнік Надзеі Аляксандраўны слесар-аўтаматчык Рапцэвіч, папраўляючы пашкоджанні, не паспявае за аглядчыцай, і тады яна сама бярэцца за інструменты. Надзея Аляксандраўна асвоіла тры сумежныя прафесіі: слесара-аўтаматчыка, змазчыка і аглядчыка вагонаў.

Тысячы саставаў адправіла ў дарогу Іванушкіна, дзсяткі тысяч вагонаў аглядзела яе ўважлівае вока, і ні адзін вагон не пайшоў з бракам, дапушчаным яе рукой.

Вялікую радасць Надзеі Аляксандраўне прынес мінулы год: яе ўзнагародзілі ордэнам Леніна. І Надзея Аляксандраўна стараецца яшчэ больш самааддана працаваць на карысць народа.

Прафорг свайго калектыву, яна га-

Прыемна паслухаць, як іграе на баяне сын Валерык.

това не толькі ў час работы, але і пасля змены дапамагчы словам і справай сваім таварышам.

Яшчэ адзін адказны абавязак з'явіўся ў Надзеі Аляксандраўны ў гэтым годзе — яе выбралі дэпутатам Акцябрскага раённага Савета дэпутатаў працоўных горада Мінска.

Час ушчыльніўся яшчэ больш і ўключыў у свае рамкі новыя клопаты і новыя радасці. Іванушкіна ўзялася за дэпутацкую работу з усёй заўятасцю сваёй натуры. Кроўнай справай для яе стала работа прадпрыемстваў, добраўпарадкаванне кварталаў, запатрабаванні людзей.

Скардзіліся выбаршчыкі з Грушаўскай вуліцы, што каналізацыю дома зацягнулі. Дэпутат гэтым занялася, і справа наладзілася. Надзея Аляксандраўна рада, што яшчэ хоць чым-небудзь дапамагла людзям.

Мільгае ліхтар уздоўж вагонаў, асвятляе строгі твар, бялявыя валасы. Састаў смела можа бегчы ўдалеч — на пасту стаіць працавіты просты чалавек. Чалавек, на якога можна спадзявацца.

Л. ЧУРКО.

А ўвечары зноў справы. Трэба адведаць выбаршчыкаў.

Фота аўтара.

Марыя Якаўлеўна — часты гасць у калгасе «VI з'езд Саветаў». Вось і зараз з брыгадзірам суседзяў Аркадзем Пруднікавым яна гутарыць аб калгасных справах.

МАШЫНЫ не было. Калгасны касір Вячаслаў Сырнікаў паехаў у банк за грашыма.

— У дванаццаць вярнуся, — гаварыў ён, захлопваючы дзверцы блакітнага «Масквіча».

Марыя Якаўлеўна паглядзела на гадзіннік. Ужо даўно мінула дванаццаць. «Можа што здарылася? — падумала яна, — можа ў банку грошай не далі?.. Але не, не павінны. Ведаюць жа, што гэта аванс калгаснікам. Не першы год выдаём... Ды і Вячаслаў пазваніў бы, каб што...»

А ёй машына трэба, вельмі трэба. У аддаленай брыгадзе, у вёсцы Калінаўцы, пачалі культывацыю бульбы. Учора яна з аграномам Юзэфай Валяр'янаўнай была там, паўдня была, пакуль трактарыст Анатоль Палагодкаў наладчыўся не выворваць бульбы. А то цэлыя барозны зносіў.

І трактарыст ён не дрэнны, працаваць можа, але не спадабалася яму такая дакладная работа. Канешне, араць ды барагаваць лягчэй. Уключыў матор — і можах песні спяваць. А тут глядзі і каб акучвалася раўнамерна, і каб колы трактара не ўз'ехалі на баразну, не памялі расліны, або зубы культыватара не зрэзалі іх.

Пятая брыгада, куды збіралася ехаць Марыя Якаўлеўна Брындзянкова, была далучана да калгаса гадоў пяць назад. У той час варашылаўцы славлі-

ся на ўвесь раён і сваімі высокімі ільнямі і буйнымі важкімі збожжавымі культурамі. Тады ж на выстаўцы ў Маскве іх узнагародзілі ганаровай граматай, далі залаты медаль і падарункі: грузавую аўтамашыну і маленькі блакітны «Масквіч».

Граматы за той год і за папярэднія і цяпер вісяць на відным месцы ў калгаснай канторы. А больш не прыбавілася. І не таму, што людзі сталі горш працаваць. Не! І людзі тыя самыя, і працуюць заўзятая. А далучылі да іх тады яшчэ адзін вялікі па плошчы і адсталы эканамічна калгас імя Кірава. У варашылаўцаў у той час на 600 гектараў зямельных угоддзяў было 168 галоў буйнай рагатай жывёлы, а ў кіраўцаў на 2200 гектараў — усяго 138 галоў. Арыфметыка простая і — сумная.

Іван Кузьміч Казлоў, які тады быў сакратаром Мсціслаўскага райкома партыі, супакойваў Марыю Якаўлеўну.

— Справішся, я ўпэўнены, — гаварыў ён, ходзячы вялікімі крокамі па кабінце. — Ты жанчына энергічная, гаспадарыць умееш. Нарадзілася тут на Мсціслаўшчыне. А галоўнае — людзі вераць табе. Во які калгас стаў — любата! А ў сорок чацвёртым, калі выбралі цябе старшынёй, што было? — толькі абгарэлыя каміны вайна пакінула, ніводнай каровы

На зямлях

Галіна ВАСІЛЕЎСКАЯ

на ўвесь калгас... Справішся, мы табе верым.

Ён спыніўся перад Марыяй Якаўлеўнай, якая сядзела на крэсле, схіліўшы ў задуменні галаву:

— Разумееш? — паўтарыў ён. — Верым!

Яна, вядома, разумела, што аб'яднацца, дапамагчы суседзям стаць моцна на ногі — трэба.

Але варашылаўцы ўжо аб'ядналіся былі з двума слабаватымі маленькімі калгасамі. Тады гэта не адбілася на іх гаспадарцы. Людзі неяк адразу адчулі тэмп жыцця варашылаўцаў, хутка ўключыліся ў яго, і справы ішлі нядрэнна.

Сядзячы тут, у крэсле райкомаўскага кабінета, яна думала аб тым, як сказаць калгаснікам, каб і іх пераканаць, што нельга клапаціцца толькі пра сябе, трэба клапаціцца і пра іншых. Пераканаць іх будзе не вельмі проста, бо калгаснікі не горш за яе ведаюць, якая дысцыпліна ў кіраўцаў, ведаюць, што яны прывыклі ўвесь час корпацца на сваіх прысядзібных участках або праводзіць дні ў лесе, збіраць ягады, грыбы. А потым жанчыны на базары ў Мсціслаўлі сядзяць, як квакхуі, са шклянчакмі ды місачкамі гандлююць. Таму і справы ў калгасе тым ішлі дрэнна. Не будзеш працаваць — адкуль жа яно возьмецца, тое калгаснае багацце?

Вось і цяпер, здаецца, і часу многа прайшло з таго дня, і варашылаўцы «моцна ідуць у першай шасцёрцы», як кажуць пра іх у райкоме, і на працяг авансам тут даюць па 40 капеек, але Марыя Якаўлеўна па-ранейшаму трывожыцца пра былыя кіраўскія брыгады, часцей бывае там.

«Сёння абавязкова трэба з'ездзіць, паглядзець, — думала яна, — можа давядзецца прыслаць трактарыста з другой брыгады».

* * *

На досвітку праўленне калгаса нагадвае пчаліны вулей: усе восем брыгадзіраў збіраюцца на нараду і, атрымаўшы заданне на дзень, раз'язджаюць па сваіх брыгадах; калгаснікі прыходзяць, спяшаюцца хутчэй вырашыць свае справы і — зноў у поле. Там іх ча-

каюць духмяныя, з мядовым водарам лугі і сенажаці; дбайныя рукі патрэбны кукурузе, ільну, гародніне.

І ў канторы становіцца ціха. Толькі чуваць, як шчоўкаюць лічыльнікі пад спрытнымі пальцамі бухгалтара, ды ў суседнім пакоі круціць ручку арыфмометра калгасны рахункавод. Канец месяца, ідзе падлік атрыманай прадукцыі.

Адзін старонні чалавек знаходзіцца ў пакоі. Ён сядзіць тут даўно, з раніцы. Ён не згодзен з рашэннем старшыні і спадзяецца, што яно, гэтае рашэнне, будзе зменена.

— Дык як жа старшыня? — цягне ён. — Несправядліва...

— Што несправядліва? — пытаецца Марыя Якаўлеўна.

— Ды, кажу, несправядліва гэта. У Дзмітрачэнкаў двое з сям'і на сталай пасадзе. А цяпер Аляксандра вы пастухом зрабілі. А мяне не зрабілі. Несправядліва...

— Эх, Раеўскі, Раеўскі. У Дзмітрачэнкаў сям'я — восем чалавек, Аляксандр дэмабілізаваўся і не паехаў у горад шчасця шукаць, як твая дачка, а застаўся ў калгасе. Ажаныўся. Яму ж будавацца трэба, сваім домам жыць.

— Яго ж жонка цялятніца... — упарціцца чалавек.

— А ты ведаеш, што ў нас доўгі час цялятніцы не было? Я прасіла тваю жонку. Не згадзілася. А тая згадзілася. Чаго ж ты хочаш?

— Хачу быць на сталай пасадзе.

— Нічога я мяняць не буду, Раеўскі. Твая жонка — вартаўнік свёрна. Хопіць з вас сталых пасад.

За акном спынілася машына. Касір убег у кантору, кінуў на стол свой пузаты, раздуты грашыма партфель.

— Прабачце, Якаўлеўна, што затрымаўся, — прагаварыў ён. — У банку чарга была ды праязджалі мы паўз кукурузу, спыніўся, не мог не паглядзець. Ну і прыгажуня! Лісты шырокія раскінула, сама моцна сядзіць у зямлі, любата адна!

Сапраўды, кукуруза ў калгасе выдатная. Марыя Якаўлеўна ведала гэта і таксама радавалася, як радавалася яна і густым сакавітым травам і высокаму жыту, што каласі-

Мсціслаўшчыны

лася, абячаючы багаты ўраджай.

* * *

Ля культыватара Марыя Якаўлеўна і аграном, якая хвалася за лёс бульбы не менш за старшыню, затрымалі-

пра справы, а потым разам весяліліся на свяце ўраджаю. І так ужо многа гадоў.

Не хапіла мінулым летам варашылаўцам сваёй сушылі збожжа прасушыць. Пайшлі дажджы. Жыта магло прарасці. Што рабіць? Зварнуліся да суседзяў. Тыя дапамаглі. Тон

наркі з «Варашылава» спрытна ўскокваюць у машыну, і машына вязе іх да суседзяў па вопыт. Глядзіш, і справы лепш пайшлі. Тоня Нікалаева з калгаса імя Варашылава ад 18 асноўных свінаматак за адзін апарос ужо атрымала 180 парасят. Працуючы на ферме, Тоня працягвала вучыцца ў вярхняй школе — сёлета перайшла ў дзесяты клас. Марыць быць заатэхнікам.

У варашылаўцаў добра родзіць жыта. Суседзі прыехалі да іх: «Ці багаты на насенне?» «Багаты, можам пазычыць».

Паламаўся ў калгасе «VI з'езд Саветаў» камбайн, лопнула дэталі, трэба тэрмінова зварыць яе. А электразваршчыка няма. І вось ужо электразваршчык з калгаса імя Варашылава імчыць да суседзяў, зварвае дэталі, каб не стаяў камбайн, не асыпалася збожжа.

Шчырая дружба дапамагае расці і мацнець абедзвюм гаспадаркам.

* * *

Субота — чаканы дзень для Марыі Якаўлеўны. І зусім не таму, што ён кароткі і заўтра выхадны. Не. І заўтра яна будзе ў полі — час гарачы, надвор'е сухое, трэба закончыць складанне сена ў копы і частку яго звесці да фермы.

У суботу прыязджае дадому Аляксандр, яе старэйшы сын. Ён скончыў сельскагаспадарчую акадэмію і працуе аграномам у калгасе імя Тэльмана. Гэта недалёка, кіламетраў 20 будзе, але пакуль Аляксандр жыве там на кватэры. Хутка будзе гатовы новы дом, які будзе старшыня. Засталося па-

Неспакойная гаспадарка ў Клаўдзіі Сяргеевай, птушніцы калгаса «VI з'езд Саветаў».

Фота П. Нікіціна.

ся. Адзін загон трактарыст пройдзе добра, а другі — зноў дрэнна: ці то сонца яму перашкаджае ўважліва глядзець, ці то субота сёння, і ён спяшаецца хутчэй дадому, — хлапец малады, можа дзяўчына дзе чакае.

— Ну вось што, Толя, — казалі яны яму нарэшце. — Збірайся дадому, гэта не работа. Але калі заўтра так працаваць будзеш — заменім.

І зноў «Масквіч» пыліць па палявой дарозе. Трэба з'ездзіць у суседні калгас «VI з'езд Саветаў» паглядзець, як ідуць справы там. Калгасы спаборнічаюць паміж сабой, а прасцей кажучы, проста добра сябруюць.

Калі гэта спаборніцтва пачалося, Марыя Якаўлеўна і не помніць. Былі проста добрыя суседскія адносіны. Дапамагалі адзін аднаму, калі мелася патрэба. Потым пачалі спаборнічаць афіцыйна. Напісалі абавязацельствы, старшыні змацавалі іх подпісамі. А дружба ад гэтага стала яшчэ цяплейшай. Толькі сталі часцей ездзіць адзін да аднаго, а ў канцы гаспадарчага года, калі падводзілі вынікі спаборніцтва, прыязджалі цэлымі дэлегацыямі. Спачатку гаварылі

трыццаць збожжа перавезлі на машынах і прасушылі.

Моцная ў суседзяў жывёлагадоўля. Лепшая свінарка Валя Сакалоўская адна даглядала 500 свіней. Як не павучыцца, не пераняць вопыт? І вось ужо маладыя, працавітыя сві-

— А жыта вышэй за мяне вырасла, — гаворыць аграном Юзэфа Валяр'янаўна Яцэвіч.

фарбаваць унутры. Дом вялікі, а гаспадарыць у ім няма каму. Марыя Якаўлеўна занята, муж, калгасны каваль, таксама ўвесь дзень у кузні. Дома сваякроўка ды малы Міша. Міша дапамагае бабулі: прывязе карову, накарміць курэй. А ўвосень і ў яго спраў прыбавіцца — пойдзе ў першы клас.

— Прыводзь маладую гаспадыню, — гаворыць Марыя Якаўлеўна сыну.

А ён толькі смяецца ў адказ.

І непрыкметна да пачуцця радасці ад сустрэчы з сынам далучаецца і лёгкі сум. Вось сын ужо зусім дарослы. Хутка ажэніцца, і яна стане бабуляй. Як быццам і не была маладой. Здаецца ж, зусім нядаўна яе, яшчэ горкае дзяўчо, выбіралі дэпутатам сельсавета. Актывісткай была! Потым выбіралі старшынёй раённага камітэта ўзаемадапамогі... Потым старшынёй сельсавета працавала. А апошнія семнаццаць гадоў — старшыня калгаса.

...Яна перагортвае ў думках гэтыя старонкі свайго жыцця і сама сабе здзіўляецца: як хутка бягуць гады...

З. Р. Асташкіна.

ЗМЕННЫ МАЙСТАР

Зоя Рыгораўна навучылася кіраваць і стала сапраўдным камандзірам вытворчасці. У цяжкія хвіліны яна ўжо не бяжыць са слязьмі ў кабінет да дырэктара або галоўнага інжынера, а сама прымае рашэнні.

Неяк гідрапульпершчык Уладзімір Протас у час не даў неабходнай прадукцыі. Выключыўся аўтамат, і дзве машыны некалькі хвілін прастаялі.

Пасля работы майстар склікала агульны сход змены. Ну і папала ж вінаватаму!

Да назначэння Зоі Асташкінай майстрам змены ні адна брыгада з чатырох не ўдзельнічала ў барацьбе за званне калектыву камуністычнай працы. Цяпер тут за гэтае пачэснае званне змагаюцца тры брыгады.

— Хутка ўся наша змена стане разведчыцай будучыні, — кажа Зоя Рыгораўна.

У рабоце маладому майстру дапамагаюць начальнік асноўнай вытворчасці Сяргей Якаўлевіч Званароў, інжынер Уладзімір Сяргеевіч Панкоў і старшы сетачнік Іван Канстанцінавіч Скарупіч.

— Я вельмі ўдзячна гэтым людзям, — гаворыць майстар, — таму што заўсёды адчуваю іх таварыскую дапамогу.

Непрымірыма адносіцца Зоя Рыгораўна да бракаробаў, усю сваю энергію і веды аддае яна на тое, каб выпускаць прадукцыю толькі добрай якасці. У час работы яе можна бачыць і на іншых участках, ад якіх залежыць якасць вырабляемага кардону.

Але не думайце, што Зоя Асташкіна толькі добры майстар змены. Яна яшчэ член камісіі партыйнага кантролю па якасці, прапагандыст гуртка тэхнічнай вучобы.

Нядаўна Зоя Рыгораўна атрымала радасную вестку. За працоўныя поспехі яе, разам з іншымі работнікамі фабрыкі, Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ўзнагародзілі ордэнам «Знак Пашаны».

Узнагарода вялікая, яна да многага абавязвае. Гэта разумее Зоя Асташкіна.

— Буду працаваць яшчэ лепш, каб дастойна сустраць XXII з'езд нашай роднай Камуністычнай партыі. Змена будзе змагацца за тое, каб даць не менш 150 тон звышпланаванага кардону.

М. ПРАЦЭНКА.

г. Слонім.

У АДЗІН са снежаньскіх дзён мінула года Зоя Рыгораўна Асташкіна пасварылася з сетачнікам Міхаілам Андрыеўскім. Ужо другі месяц яна працавала зменным майстрам асноўнай вытворчасці кардоннай фабрыкі «Альберцін». Зоя абыходзіла свой участак і на першай машыне заўважыла брак. Кардон ішоў перасохлы, а сетачнік некуды пайшоў.

— Майце на ўвазе, таварыш Андрыеўскі, — заявіла яму майстар, калі той вярнуўся, — больш папярэджаць вас не буду і пра вашу недысцыплінаванасць буду дакладваць дырэктару.

Сетачнік нецярпліва адмахнуўся і павышаным голасам загаварыў:

— Я і сам усё разумею, няма чаго мяне вучыць, падрасці яшчэ.

А назаўтра малады майстар сядзела са слязьмі на вачах у кабінете галоўнага інжынера фабрыкі С. Р. Фарбера.

— Няма ў мяне аўтарытэту, за дзяўчынку ў цэху лічаць, — казалася яна. — Не спраўляюся я з гэтай работай. Дапамажыце вярнуцца назад, у фабрычную лабараторыю.

Галоўны інжынер паківаў галавой.

— Кажаш, цяжка? Веру. Але нельга адступаць. Ты камуністка. А вось дапамагчы табе наладзіць парадак у змене магу.

Вось ужо восем год Асташкіна працуе на слонімскай кардоннай фабрыцы «Альберцін». Да кастрычніка мінула года была тэхнікам-лабарантам. На гэтай пасадзе набыла трывалыя веды, стала кваліфікаваным кардоннікам.

Змена працуе добра. Паўгадавое вытворчае заданне яна выканала на 102,4 працэнта і дала звыш плана 74 тоны кардону. За кароткі час

ЖЫЛА Галінка ў вёсцы, як бесклапотная птушка. І раптам адчула сябе дарослай: атрымала пасведчанне аб заканчэнні сямігадовай школы. Маці напаміла:

— Трэба неяк табе ў жыцці ўладжвацца.

— Буду ў калгасе працаваць.

— Можна і ў калгасе. Толькі глядзячы на якой рабоце. Пра трактар думаць кінь! Пойдзеш вучыцца на бухгалтара.

Задумалася Галінка. Як пераканаць старую маці, што ў яе душа гарыць па трактары? Ляжа спаць дзяўчына — доўга не спіцца ёй. Перад вачыма стаіць старэйшы брат — Мечыслаў. Нібы размаўляе яна з ім.

Усплыло ў памяці, як прыйшла яна аднойчы, тры гады назад, да Мечыслава на поле. Паклала вузельчык з абедам на зямлю, глядзіць, як цягне братаў трактар чатыры чорныя баразны. Прыгожа! Нібы па лінейцы, расчэрчана вялікае поле роўнымі барознамі. А потым пасадзіў яе Мечыслаў побач з сабой на трактар, сказаў:

— Давай пракачу, сястрыца!

Ракоча машына, цёплы ветрык казыча шчокі. Добра! З таго часу зачасціла Галінка да брата з абедамі.

— Браток! — крычыць, бывала, яшчэ здалёку.

— Га, сястрыца! — адгукнецца Мечыслаў, прыглушыўшы матор.

Прысядуць яны каля трактара, раскладуць на цыраце абед — адкуль у Галінкі апетыт бярэцца! Цудоўна ў полі! У небе заліваецца жаўранак. У кустах звяніць тоненькім галаском ручаёк. Ледзь павявае ветрык, перамешваючы пахі прэлай зямлі, перазімавалых траў і маладой зеляніны. Усё так запамінаецца, што нават у сне бачыць Галінка поле, чую спеў жаўранка. А як прыемна трымаць у руках гладкі руль трактара, адчуваць у далонях дрыжэнне працуючай машыны, бачыць, як з-пад плуга кладуцца роўныя барозны. У час уборкі падвёў Галінку да невялікага загону жыта, якое вымала высокай сцяной, і сказаў:

— Гэты загон ты ўзарала. Памятаеш?

Набеглі слёзы на вочы дзяўчынкі, прыхіліла яна куст сцяблоў да грудзей. Запяршыла ў горле ці то ад пылу, ці то ад пачуцця радасці, што нахлынула на яе.

— Мечык, браток, я таксама буду працаваць на трактары.

Усміхаецца Мечыслаў.

— Ты ведаеш, Галінка, ёсць такія сем'і, дзе ўсе — сталявары або маракі або цесляры. А ў нашым родзе, відаць, механізатары... Адкрыюся я табе. У кожным чалавеку ёсць нешта нейкае... Сваё, асаблівае, заветнае. Ёсць яно і ў мяне. Люблю глядзець я ў цёмнае неба, ёсць у мяне любімая зорачка. Вунь, бачыш, ледзь-ледзь чырванее на небасхіле? Загараецца яна ў маі, а знікае ў канцы кастрычніка. Нібы для таго яна там жыве, каб мне, трактарысту, у начную пару не так сумна было. Ару я зямлю, пазіраю на яе — гарыць, не гасне...

Усё, што любіў брат, пачынала любіць і Галінка. Палюбіла яна і яго «трактарысцкую» зорачку. Куды ні ідзе — у клуб, на танцы, да сяброўкі ў госці, да брата на поле — паглядзіць на зорачку, усміхнецца ёй: «Гары, гары, зорачка, гары, гары ясна!»

Не заўважаеш, як ляціць час. Тры гады назад памёр брат — прастудзіўся, не ўдалося ўрачам выратаваць жыццё. Тры гады назад — але не можа Галінка гаварыць пра брата ў прошлым часе. Чуюцца ёй словы Мечыслава: «Зорачку маю... табе пакідаю...»

Як памыляецца маці! Але цяжка пераканаць яе.

— Добра, мама, няхай будзе па-твойму. Еду вучыцца.
У Вілейку.

— Едзь, дачушка. Чалавекам станеш, бухгалтарам!

II

Год прайшоў — нават шкада стала Галінцы, што так хутка час праяцеў.

А вось і станцыя Палачаны, адкуль да роднай вёскі Аборкі падаць рукой. Ну, вядома, яе сустракае маці.

— З чым павіншаваць цябе, дачка?

— Механізатар шырокага профілю, — з гонарам адказала Галінка, папярхнулася, спахнілася, ды позна.

— А я, старая, думала цябе ў кантору праўлення калгаса пасадзіць, — ахнула маці.

З чамаданам у руках — па дарозе — зайшла Галінка ў кантору калгаса, да старшыні.

— Юліян Юліянавіч, прыбыла для далейшага праходжання службы, — па-салдацку адчаканіла жартаўліва. — Калі на работу?

Старшыня ўзрадаваўся.

— Заўтра ж з раніцы! Садзіся на трактар. Вясна набірае тэмпы, а мы крыху ад яе адстаём.

— Можна мне на той самы, на якім працаваў брат?

Кашэўскі падышоў да дзяўчыны, успамінаючы штосьці, зазруў у вочы:

— А ты добра прыдумала. Выдатны механізатар твой брат быў... Так... Ну, што ж — трактар, на якім працаваў Мечыслаў, машына яшчэ нядрэнная. Трактарыста можна перавесці на другую машыну...

Вось яна, доўгачаканая гадзіна. Яна — на трактары брата. Калі б ведаў ён пра гэта, Мечыслаў! Увесь дзень працавала Галінка, зрэзала дзесяцігектарную плошчу прамымі — як па лінейцы — барознамі. У вячэрнім змроку ап'яняюча пахла прагрэтай сонцам зямлёй. Запаліліся на небе першыя зоркі. А вось на ўсходзе, ля краю небасхіла, паказалася і Галіна зорка.

Як толькі пасля работы ступіла Галя на парог, да яе кінулася сяброўка Валя Леган.

— Канцэрт сёння ў клубе, танцы. Пойдзеш? Напэўна, хтосьці з хлопцаў засумаваў па табе...

— Прыйду. Толькі ты не чакай мяне. Я пераапануся.

Доўга давялося Валі чакаць у той вечар сяброўку. Яна ўсе вочы прагледзела, шукаючы сярод дзяўчат Галінку. На сцэне клуба ўжо выступалі ўдзельнікі калгаснай самадзейнасці.

— Выступае Галіна Мудрая, якая толькі што вярнулася са школы механізацыі, — аб'явіў канферансье, і зала патанула ў апладысmentaх. — Раманс «Гары, гары, мая зорка».

Выйшла Галя да гледачоў у лёгкай летняй сукенцы, у туфельках на высокіх абцасах. Тонкая, стройная.

Яна заспявала. Голас быў нягучны, зала заціхла.

«Гори, гори, моя звезда,

Гори, звезда приветная...».

Спявала дзяўчынка пра зорку, размаўляла з зоркай такімі шчырымі, ад сэрца словамі, што людзі разумелі: спяваецца больш, чым аб зорцы, — аб шчасці чалавечым, якое кожнаму мець хочацца.

III

Галінцы пасля шумных дзён у школе механізацыі крыху сумна сядзець з маці ды вышываць пасаг.

— Мама, добры хлопец і без пасагу возьме. Пайду ў клуб на рэпетыцыю. Ой, каб ведала ты, які спектакль мы рыхтуем! Я буду выконваць ролю Ані — баявая дзяўчына. Яна ў аднаго хлопца закахалася. А маці ёй упоперак дарогі стала ў каханні. І ёсць жа яшчэ на свеце такія маці! Ой, мамка, ты ў мяне добрая, — загаворыць маці, а сама за хустку, за паліто — і ў клуб. Кіламетры тры да яго, але хто ў маладосці кіламетры лічыць!

— Дзяўчаты, у нас хата пустая. Чым гразь мясіць, давайце рэпецываць у Аборках, у нас.

Маці спачатку было насупілася, ды ўжо вельмі пацешныя дзяўчаты ў спектаклі — возьме крэсла, сядзе каля печы і глядзіць, глядзіць, як моладзь рэпецывуе.

Дзе дзяўчаты, там і хлопцы — як нітка з іголкай. Заходзяць, нібы па справе, а самі вачыма зыркаюць на знаёмых дзяўчат. Разыдуцца позна ўвечары — той кнігу забудзе, гэты шапку пакіне: глядзіш, ёсць прычына зноў зайсці ў хату Мудрых.

— Галінка, у вас народу бывае, як на агітпункце перад выбарамі, — заўважыў сакратар камсамольскай арганізацыі. — Вазьмі газет ды часопісаў, няхай хлопцы, чакаючы, па-чытаюць.

Галіна Мудрая.

— Давай!

З лёгкага слова пайшло гуляць па Аборках:

— Зойдзем да Мудрых, у чырвоны куток, газету прагледзім.

— Там, здаецца, і шахматы ёсць? Ёсць. Ну, вось — партыю згуляем.

Зойдзе чалавек пасядзец, пагаварыць — хто гасцям не рады? Рада Галінка, а маці да частых гасцей прывыкла, быццам спрадвеку так у доме вядзецца.

IV

Ноч. Халадна. Зябка пацпеваецца Галінка: прабіраецца халадок за каўнер. Да раніцы яшчэ далёка — толькі што высіпалі на небе зоркі. Зачырванелася і яе, Галінчына, зорка.

Да раніцы яшчэ далёка. Трэба ўзараць гектараў сем. Рабоча трактар-рабачага. Кладуцца ззаду чорнай каймой барозны.

«Хутка гаручае падвядуць, — праносіцца ў галаве. — Слоўцам перакінешся з чалавекам — ноч карацейшая стане».

Заезд. Зноў заезд. А гаручага не вядуць.

Успомніўся ёй камсамольскі сход. Таго-сяго здзівіла яна сваім пытаннем. А што ж тут дзіўнага? Усюды людзі змагаюцца за высокае званне калектываў камуністычнай працы, а яны, трактарысты, быццам лыкам шыты. Вось і запытала, чаму ў калгасе не спаборнічаюць за званне ўдарнікаў камуністычнай працы.

— А ты пачнеш?

— Не збаюся. Абавязальствы такія: перавыконваць нормы выпрацоўкі ў паўтара-два разы, вучыцца ў вячэрняй школе рабочай моладзі, удзельнічаць у мастацкай самадзейнасці — спяваць, танцаваць, што ўмееш; узяцца за культуру быту — хопіць паўтараць старую прыказку — «у лесе нарадзіліся, пню маліліся»! Няхай нашы хаты палюбяць музыку Чайкоўскага, карціны Шышкіна, кнігі Паўстоўскага... Ну, хто смелы, уключайся ў спаборніцтва!

Вялікая гаспадарка — калгас імя Янкі Купалы. Смелыя знайшліся. Быў бы запявала — песню падхопць. Без песні людзям нельга...

Трактар загрузаў, зачмыхаў і стаў. Спалоханая Галінка саскочыла на зямлю, схапілася за мерку, апусціла яе ў бензабак: вядома, гаручае скончылася! Яна прысела каля трактара разгубленая.

— Вось табе і ўдарніца камуністычнай працы! У першую ж ноч трактар стаў.

Яшчэ хвіліну перад тым дужы, магутны, гатовы зламаць любую сілу, трактар цяпер бездапаможна стаяў перад ёй, ціхі-ціхі. І выгляд у яго быў нейкі вінаваты, нібы хацелася яму сказаць: «Ну, хоць крыху гаручага — загон яшчэ прайшоў бы. А так — сама ведаеш...»

Падвозчыка гаручага няма і няма.

— Ісці ў вёску? Вёрст дзесяць.

Яна прытулілася да трактара, сырая ноч была халодная, астылы метал не грэў.

У тую ноч яна не заснула. А раніцай падляцела машына з гаручым. Шафёр кляўся і бажыўся, што такое ў яго ўпершыню ў жыцці — праспаць, што ў яго родзе ніхто больш

пяці гадзін у суткі не спаў. Прасіў, каб яна не газарыла пра тое, што здарылася, старшыні.

— Я ні слова не скажу. Раскажаш пра ўсё сам. А зараз — запраўляй трактар, і каб духу твайго тут не было!

І зноў машына пайшла гуляць па полі. Прышоў зменшчык, Галіна папрасіла яго папрацаваць на другім трактары, а сама арала, пакуль не выканала норму выпрацоўкі на ўсе 150 працэнтаў.

Зайздроснікаў у вёсцы не знайшлося. Адкуль быць ім, калі кожнаму зразумела, што не дзеля славы працуе маладая трактарыстка, не дзеля славы ідуць да яе ў хату людзі, каб адпачыць там — пачытаць газету або згуляць у шашкі. Ну, калі б яна хоць словам заікнулася, што лепш за іншых працуе, што больш за іншых умеє, а то сама прыглядаецца да іх работы.

— Пад шчаслівай зоркай нарадзілася! — гавораць пра Галінку.

У кожнага свая зорка.

Віталь КОСТЫЛЕЎ.

Калгас імя Янкі Купалы,
Мінская вобласць.

Такі ў яе характар

ЛЁДЗІЮ пісанай прыгажуняй не назавеш. Але ніхто не пройдзе міма, не звярнуўшы на яе ўвагі. Такі ў Лёдзі рухавы твар, столькі ў ім энергіі, задору, рашучасці, столькі вясёлых іскрынак у блакітных вачах. Такі ў яе і характар — задорны, з вясёлымі іскрынкамі, упарты і рашучы. Сама Лёдзя мала задумваецца і над сваім тварам і над асаблівасцямі свайго характару. Таму яе кірпаты нос заўсёды абпалены сонцам, непаслухмяныя завіткі светлых валасоў у беспарадку падаюць на загарэлы лоб, таму яна не баіцца ні сонца, ні ветру, ні дажджу, ні далёкіх адлегласцей. Не баіцца яна сказаць чалавеку ў вочы чыстую праўду, уціхамірыць на вясковай вечарынцы разышоўшыся хлопцаў.

Біяграфія ў яе вельмі простая, без подзвігаў. Настолькі простая, што Лёдзі нават крыўдна за такую біяграфію. Нічога не бачыла, мала ведае, ніякіх вялікіх спраў на яе рахунку няма. Так, проста жыве чалавек на белым свеце... Каб хаця крыху запоўніць прабелы ў сваёй «сумнай» біяграфіі, Лёдзя імкнецца як мага больш даведацца ў жыцці. Таму дома на невялікай этажэрцы ў яе перамешаны кнігі па піянерскай рабоце з сельскагаспадарчымі часопісамі, з брашурамі па самых разнастайных галінах ведаў.

Лёдзя спяшаецца жыць і не любіць сумаваць. У Гарадку (так называецца вёска, дзе жыве Лёдзя) няма дзяўчыны больш вясёлай, чым яна. Праўда, і пасада ў яе такая — вясёлая. Лёдзя працуе ў мясцовай школе піянерважатай. Але гэта толькі адна са шматлікіх Лёдзіных пасадаў, непасрэдная яе работа, за якую яна атрымлівае грошы. А на самай справе Лёдзя выконвае і яшчэ нямала розных работ, за якія грошы не плоцяць, але якія дастаўляюць ёй нямала асалоды і задавальнення.

Жыццё абышлося з Лёдзіным лёсам па-свойму. Пасля заканчэння дзесяцігодкі трапіла дзяўчына не ў інстытут і не на калгасную ферму, ці ў кукурузаводчае звяно, а за абшарпаны столік сакратара сельскага Савета. Вельмі патрэбен быў сельсавету адукаваны сакратар, і выбар старшыні спыніўся на Лёдзі. Яна спачатку не раздумваючы згадзілася, а як пасядзела ў сельсавеце, зразумела, што больш за ўсё яе цягне назад у школу. Сумна было без прывычнай школьнай мітусні, званкоў, вясёлага дзіцячага гоману. І таму, калі вызвалілася ў школе месца піянерважатай і Лёдзі яго прапанавалі, яна вельмі ўзрадава-

М. РУДКОЎСКИ

Каханне

На папутных ізноў
Пыл і вецер глытаю.
Мне туды, дзе ў акно
Белы бэз пазірае,

Дзе на свежай раллі,
Ля кастроў, з дымам горкім
Сок кляновы пілі
Мы ў сяўбу надвячоркам,

Дзе ля светлых крыніц,
У лугах, за работай
Ліўся ў пах медуніц
Пах прасолены поту

І, змяшаўшыся з ім,
Так п'яніў, так дурманіў!..
У жытах, сярод ніў,
Мяне стрэла каханне...

Сёння там, на мяжы,
Знаю, шэпчаць рамонкі,
Знаю, выйшла к шашы
Маладая сасонка.

лася. Так і з'явілася ў Гарадокскай школе зноў гэтая светлавая румяная дзяўчына з настойлівым характарам.

Вось бадай і ўся Лёдзіна «біяграфія».

Мікалай Івашкевіч, сакратар гаркома, прыехаў у калгас падвечар. У яго тут была вельмі важная справа — справядліва-выбарны камсамольскі сход. Зайшоў сакратар да старшыні калгаса Уладзіміра Карнеевіча Майсяновіча. Разгаварыліся аб камсамольскіх справах, аб камсамольцах.

— Ёсць у нас тут адна настойлівая дзяўчына. Гэта наша піянерважата, Лёдзя. Патрэбна была ім машына некуды піянераў везці, у раён, ці што, — успамінае старшыня калгаса. — А час гарачы. Я спачатку абяцаў, а потым забыўся. Пазваніў дырэктар школы, я кажу — няма машыны і не будзе сёння. Думаў, што гэтым і абывецца. І раптам мінут праз дваццаць чую грукат, дзверы насцёж, урываецца яна да мяне ў кабінет, кулаком па сталае — і пайшла, і пайшла... Лёдзь спыніў яе. І машыну даў. Малайчына, вось такі характар і трэба мець камсамольцу.

Настойлівы характар Лёдзі спадабаўся камсамольцам, і яны выбралі яе сваім важаком. Камсамольская работа не палохала дзяўчыну. Яна ж і ў школе была сакратаром. Праўда, у калгасе справа іншая. Але хіба такая ўжо вялікая хітрасць быць важаком сваіх жа аднавяскоўцаў? Аднак хутка Лёдзі давялося пераканацца ў адваротным.

... Ва ўсіх брыгадах былі развешаны аб'явы аб тым, што ў клубе адбудзецца калгасны камсамольскі сход. Ішлі міма аб'яў хлопцы і дзяўчаты, чыталі, і зноў разыходзіліся па сваіх справах. Лёдзя ўвесь дзень была сама не свая: як пройдзе сход, ці будучы яе слухаць, і, галоўнае, ці ўсе збяруцца? Апошняе асабліва непакоіла, і былі

для таго падставы. Раней камсамольцаў на сход прывозілі на калгасных машынах. Нават адлегласць у дзве кіламетры чамусьці лічылася пераадольнай, і хлопцы, якія часам паспявалі за адну ноч абысці ўсе вечарыні ў радыусе 8—10 кіламетраў, на камсамольскі сход не адважваліся пайсці пеша. Чакалі машыну.

Новы сакратар і пачала сваю дзейнасць з таго, што рашыла на гэты раз абысціся без машын. Вось гэта і непакоіла Лёдзію: а што, калі не прыйдуць? На камсамольскі сход з'явілася ўсяго толькі 26 чалавек. Ды і то палавіна з іх — настаўнікі і медработнікі з Гарадка. Пасядзелі, пасядзелі і разышліся. Пайшла і Лёдзя. Пайшла адна, стараючыся не трапляцца на вочы знаёмым. А калі б хто са знаёмых у гэтую мінуту прыгледзеўся да баявой, вострай на язык дзяўчыны, здзівіўся б, нават вачам сваім не паверыў бы. Горкімі слязмі плакала Лёдзя, моўчкі выцірала мокры твар абедзвюма рукамі.

На другі дзень быў тэрмінова скліканы камітэт камсамола. На пасяджэнне яго запрасілі многіх з тых, што ўчора «чакалі машын».

Даўно ўжо камсамольцы не бачылі вясёлага Лёдзію такой сур'ёзнай.

— Эх, вы, а яшчэ камсамольцы! Тры кіламетры пеша прайсці лянуюцца. Машыны ім падавай... А як у дваццатых гадах камсамольцы збіраліся находы? На машынах? А можа яны цішком з хаты ў хату прабіраліся, каб кулакі з абрэзаў іх не пастралялі... А вы, такія героі, толькі на вечарыні можаце бегаць. Ды гэта ж проста ганьба. Нас у калгасе больш ста чалавек, усе гавораць: «Сіла», а гэтая сіла на печы спіць...

Можа так гаварыла Лёдзя, а можа крыху і не так, але ад слоў яе ўсім становілася не па сабе. Аб машынах ужо нікому і заікацца не хацелася. На камітэце дасталося аматарам «пакатацца». Відаць, пра гэта суровае пасяджэнне хутка даведаліся ўсе калгасныя камсамольцы, бо на наступны сход з'явілася ўжо 72 чалавекі, а на трэці — 98.

Не, цяпер Лёдзя ўжо не плача ад няўдач. Няўдачы, вядома, ёсць, не без гэтага. Але цяпер яна набыла вопыт, добра ўсвядоміла адну простую ісціну: самы актыўны камсамольскі ваяжак нічога не зробіць, калі будзе за ўсё хапацца сам. А ў Лёдзі цяпер яна мала памочнікаў — члены камітэта камсамола, настаўнікі мясцовай школы, медыцынскія работнікі, калгасны аграном. І цяпер ужо Лёдзя не хвалюецца перад кожным сходам — збяруцца камсамольцы ці не? Збіраюцца, ды яшчэ як. І машын ніякіх не чакаюць. Боходы сталі цікавымі, ні адзін з іх не абыходзіцца без вострых спрэчак і дзелавой размовы.

* * *

У красавіку 1959 года ў калгасе імя Калініна стварылі добраахвотную дружыну па ахове грамадскага парадку. Сорок восем чалавек запісалася ў дружыну. Сорок восем юнакоў і мужчын. А сорок дзевятай аказалася... Лёдзя Страх. Адна адзіная дзяўчына ў дружыне. Відаць, таму і выбралі яе сакратаром дружыны. Можа хто думае: сакратар — гэта перапісчык працолаў і наогул «папярковы кіраў-

нік». Паспрабуйце, скажыце аб гэтым Лёдзі! Ёй часам бывае зусім не да папер.

... З Гарадка ў Маладзечна можна трапіць на грузатаксі. Яно ходзіць два разы ў дзень, раніцой і вечарам. Гарадкоўцаў пытанне транспарту ніколі не хваліла. Але ў той дзень усё з самай раніцы пераблыталася. Па-першае, машына спазнілася, і да яе прыходу на прыпынку сабралася ўжо каля 30 чалавек.

Не паспела машына развярнуцца ля прыпынку, як да яе кінуліся грамадзяне з самым «баявым» настроем. Стары кузаў затрашчаў. Жанчыны з дзецьмі, некалькі старых былі проста адкінуты ўбок і, відаць, адразу страцілі надзею паехаць гэтай машынай. Але раптам натоўп, што «штурмаваў» таксі, пахіснуўся. Над ім прама на борце машыны вырасла смешная, але вельмі рашучая фігурка.

— А ну спыніцеся! — патрабаваў уладны голас Лёдзі. — Станавіцеся ў чаргу. Машына не пойдзе, пакуль не будзе парадку.

Як удалося ёй прабрацца ў гэтым натоўпе, як яе не затапталі, не адштурхнулі, Лёдзя і сама не разумела. На борт узляцела нібы ў сне. А потым, убачыўшы, што ад яе слоў грубіяны крыху прыціхлі, пачала ўпэўнена распараджацца далей:

— Жанчыны і дзеці бліжэй да кабіны. Тут не так трасе. Мужчыны размесцяцца ззаду. Ніводны п'яны ў машыну не трапіць. Спачатку праспіцеся...

Потым нават шафёр таксі здзівіўся, як гэта такой маленькай і непрыкметнай дзяўчыны ўдалося справіцца з такімі буянамі. А Лёдзя, адправіўшы таксі, у якое, дарэчы, і сапраўды ні адзін п'яны не трапіў, пабегла далей па сваіх справах. У яе ў той дзень дзяжурства ў дружыне не было, яна проста так рашыла навесці парадак на прыпынку...

Цяпер, калі хто-небудзь у вёсцы разыдзецца вельмі пасля лішняй чаркі, яму звычайна гавораць:

— Што табе, Лёдзію паклікаць? Дык яна ў момант супакоіць...

Лёдзію не вельмі турбуе такая незвычайная слава. Яна цяпець не можа п'яніц, хуліганаў, брыдкасловаў і змагаецца з імі з усіх сіл. І што самае дзіўнае — яны баяцца гэтай невялічкай дзяўчыны, як агню. Вось табе і сакратар дружыны, «папярковы кіраўнік!»

* * *

Крочыць калгаснымі сцежкамі сінявокая, кучаравая дзяўчына. У яе загарэлыя рукі і ногі, аблуплены кірпаты нос. Ідуць насустрач калгаснікі і калгасніцы, едуць на веласіпедных хлопцы, бягуць у поле дзяўчаты. Кожны, убачыўшы дзяўчыну, весела крычыць: «Дзень добры, Лёдзя!» А яна, ветліва памахаўшы ім рукой, крочыць далей. Многа, вельмі многа спраў у ваяжака калгасных піянераў і камсамольцаў. Але Лёдзя не скардзіцца. Такі ў яе характар. Таму ідзе яна па зямлі ўпэўнена, нібы гаспадыня ўсяго гэтага неабсяжнага багацця, што раскінулася перад ёй у лясах, палях і лугах. Ды яна гаспадыня і ёсць.

Paica САМУСЕНКАВА.

Маладзечанскі раён.

Вера Бярозавік заняла першае месца ў індывідуальнай гонцы.

24—25 чэрвеня 1961 г. у трэці раз праходзілі спаборніцтвы на прыз часопіса «Работніца і сялянка». У іх прымалі ўдзел мацнейшыя веласіпедысты Беларусі і госці з Літвы. У першы дзень у спаборніцтвах прыняло ўдзел каля 40 мацнейшых веласіпедыстак на дыстанцыі 20 км з раздзельнага старту.

Адна за адной уступалі ў барацьбу веласіпедысты, змагаючыся за прыз часопіса «Работніца і сялянка». Жэраб з'яўляўся дзвюх самых моцных удзельніц — майстроў спорту Вера Бярозавік і Галіну Голышаву. У выніку ўпартай барацьбы першае месца заняла Вера Бярозавік («Спартак»), другое — Галіна Голышава («Буравеснік»), на трэцім месцы майстар спорту Людміла Філіна («Спартак»).

На другі дзень веласіпедысты спаборнічалі на дыстанцыі 50 км з агульнага старту. Моцны вечер вельмі пераадоляў развіццё на дыстанцыі высокую хуткасць. Праўда, са старту веласіпедысты пайшлі ў высокім тэмпе, але неўзабаве многія адсталі ад галаўной групы, якая ў колькасці 13 чалавек падышла да павароту. Пасля павароту хуткасць рэзка знізілася, таму што спартсменам сустрэў моцны, шквальны вечер. З групы некалькі разоў спрабавала выйсці ўперад пераможца першага дня спаборніцтваў майстар спорту Вера Бярозавік, але адразу ўступалі ў барацьбу астатнія веласіпедысты. Менш падрыхтаваныя адставалі. На апошнім пад'ёме Бярозавік яшчэ раз паспрабавала адарвацца ад групы, але зноў ёй гэта не ўдалося. Яна толькі стамілася. У выніку да фінішу падыходзіла група ў 11 чалавек. І тут, на апошніх 400—500 метрах, разыгралася барацьба. Першая на фінішы была прадстаўніца таварыства «Ураджай» Ніна Шалягейка з вынікам 1:30.37. На другім месцы апынулася Ольга Пракопчык, а на трэцім — Ала Пашкова, абедзве з таварыства «Ураджай». Вера Бярозавік заняла толькі чацвёртае месца.

Нашы госці — літоўскія веласіпедысты — не аказалі вялікага супраціўлення беларускім спартсменам і сёлета не павезлі да сябе на радзіму ніводнага прыза з шасці, выстаўленых часопісам «Работніца і сялянка».

З. БАЛЬШАКОВА.

заслужаны майстар спорту СССР.

Агульны выгляд бальніцы.

Чалавек павінен жыць!

Алена ВАСІЛЕВІЧ

СОРАК гадоў... 18-гадоваму юнаку ўзрост гэты здаецца ўжо мала вартым увагі. Старасць!.. Аднак толькі ступіўшы на гэты жыццёвы парог, чалавек бачыць — як гэта, па сутнасці, мала — сорак пражытых гадоў!

...Адзінаццаць гадоў назад жанчына адчула сябе кепска. Адзін раз, другі, трэці... Паволі пачалі апускацца да ўсяго рукі. Звяў настрой, няўладна стаў хатні клопат, дзеці, муж. Пайшла да дактароў, казалі, нядобра з сэрцам. А потым прызналі парок. Тады ёй было няпоўных трыццаць год. А сёння сорак. Хвароба адабрала ў яе сілу, жаночую прывабнасць, патушыла бляск вачэй. Яна ўжо баялася падыходзіць да люстэрка — яно палыхала яе, перапаўняла ўсю істоту адчаем: «Няўжо канец, няўжо няма ніякай рады на свеце, няма дактароў, якія б дапамаглі, выратавалі...»

Гэтая апошняя надзея і прывяла яе ў Мінск, у 4-ю клініку, якая ўзначальваецца галоўным урачом Аленай Міхайлаўнай Сельдзіміравай.

Сардэчныя хваробы не такія, як усе астатнія. Сардэчнікі «прапіску» ў бальніцы атрымліваюць надойта. Жываюцца, звываюцца з персаналам і абстаноўкай. І паступова ў нейкай ступені бальніца становіцца як бы іх часовым домам. Тут і чэрпаюць яны тую сілу і ўпэўненасць, без якой немагчыма ніякая барацьба, а тым больш немагчыма барацьба за жыццё...

А потым надыходзіць дзень аперацыі. Вопытная рука хірурга, яго воля і розум — усё ў гэты дзень падначалена толькі аднаму — выратаванню знясіленага хворага сэрца.

Цёці Надзі (так ласкава завуць яе сёстры і нячкі) зрабілі аперацыю сем дзён назад. Яна ўжо сама паднімаецца і сядзіць на ложку, спрабуе паволі хадзіць па палаце. І глядзіць вакол вачыма чалавека, які нібыта ў другі раз нарадзіўся на свет...

А вось суседка цёці Надзі па палаце 24-гадовая Раіса, работніца з Добруша, рагатуха, аматарка нагаварыцца ўвопало... У яе таксама была цяжкая форма парок. Раіа аперацыя сэрца зроблена дзён дзесяць таму назад. І Раіа ўжо на нагах у пэўным сэнсе гэтага слова. Знаёмімся мы з ёю ў палаце, а развітаемся ў холе, дзе Раіа сядзіць у кампаніі сваіх бальнічных сяброў і з нечага весела, на ўвесь хол, смяецца...

У гэтай жа палаце ляжыць, дакладней у гэтую палату тры месяцы назад была прывезена і пакладзена з прыроджаным парокм сэрца Люда Танканожка. Цяпер, праз 13 дзён пасля аперацыі, дактары завуць яе сараканожкай — такая спрытная і жыццярадасная зрабілася дзяўчынка! А да гэтага Люда была тым няшчасным дзіцем, у якога хвароба адбрала ўсю радасць дзяцінства. Кволая, слабая, дзяўчынка бясконца хварэла і прапускала заняткі ў школе. Пераадолець некалькі прыступак лесвіцы было для яе пакутай, ужо не кажучы пра гульні з дзецьмі, пра скакалку, пра класы і мячкі.

Смяротным лічыўся да таго, як медыцыне даступнай стала аперацыя на сэрцы, так званыя сіні парок у дзяцей. З прычыны недастатковай і няправільнай работы сэрца твар і губы дзіцяці набываюць сіні колер. З гэтай хваробай дзеці нараджаюцца і — вялікімі пакутнікамі — дацягваюць не больш як да 16—18 год...

У 4-ю клініку з сінім парокм палі дзве такія пакутніцы — 8-гадовая Алачка і 10-гадовая Галачка. Абедзвюм пасляхвова была зроблена аперацыя сэрца, і абедзве вярнуліся дадому ў такім стане, што родным бацькам не верылася нават, ці іх гэта дзеці.

«Мы, бацькі хворага Сашы Андрэева, ад чыстага сэрца дзякуем дара-

гому Аляксандру Уладзіміравічу Шоту, які вярнуў жыццё нашаму сыну. Саша ляжаў у бальніцы з прыроджаным парокм сэрца. Трэцяга чэрвеня яму была зроблена аперацыя, і сёння, забіраючы яго дадому зусім здаровым, мы жадаем Вам, дарагі Аляксандр Уладзіміравіч, многіх год жыцця і шчасця, жадаем, каб заўсёды яснаў ваш светлы розум, каб моцнымі і нястомнымі былі вашы залатыя рукі, якія выратуюць ад цяжкіх хвороб яшчэ многіх і многіх людзей. Усяму абслугоўваючаму калектыву жадаем шчасця ў асабістым жыцці і поспеху ў рабоце.

Бацькі Андрэевы».

А ўнізе чоткім, каліграфічным почыркам школьніка гэтыя радкі бацькоў змацоўвае і сам 12-гадовы Саша:

«Я, асабіста, дзякую ўсяму персаналу за добры догляд і цудоўныя адносіны да мяне, хворага.

Саша Андрэеў».

...Выпісаны гэтыя словы шчырай падзякі з бальнічнага журнала хірургічнага аддзялення 4-й Мінскай бальніцы. Бальніца працуе ўсяго толькі 8 месяцаў, і пра яе ведаюць не вельмі многія нават у самім Мінску. Знаходзіцца яна ў новым мікрараёне па вуліцы Розы Люксембург. У гэтай бальніцы існуе няпісаны закон: кожны, хто прыйшоў сюды за дапамогай, павінен абавязкова атрымаць яе!

Не так даўно ўрач клінікі А. А. Асіповіч атрымала такое пісьмо са Злучаных Штатаў Амерыкі:

«Паважанае доктар Аляксандра Аляксандраўна!

Дазвольце мне і маёй жонцы падзякаваць Вам і ўсяму доктарскаму персаналу і міласэрным сёстрам за добрую ўвагу і лячэнне маёй жонкі. Мы з жонкай усюды расказваем пра Вас, якія Вы добрыя, ветлівыя і без грошай лечыце. У Амерыцы і за вялікія грошы гэтага не атрымаеш».

Аўтар гэтага пісьма і яго жонка ў якасці турыстаў наведвалі наш Мінск. У час падарожжа жонка яго захварэла

на запаленне лёгкіх. На дапамогу ёй прыйшлі ўрачы 4-й бальніцы.

На гэтым месцы трэба зрабіць некадрае адступленне і расказаць пра бальніцу паўней і падрабязней. Уласна кажучы, заходзячы ў гэты прасторны, поўны святла і паветра будынак, зусім не адчуваеш сябе, як у бальніцы. І гэта вельмі добра. Утульныя холы для адпачынку, пакой-сталовыя з кветкамі на сталах, дзе харчуюцца хадзячыя хворыя, шырокія калідоры, прасторныя палаты (разлічаныя на 4 чалавекі), шматлікія лячэбныя кабінеты, аперацыйныя, дзе ўсё блішчыць і ззяе чысцінёй, — усё гэта выклікае пачуццё шчырай удзячнасці тым, хто будаваў бальніцу, і тым, хто працуе тут, хто, нібы пілены вяртавы, стаіць на варце здароўя і жыцця чалавека. І вядома ж — мы так звываемся з гэтым, што нават часта забываем пра гэта — асаблівае пачуццё ўдзячнасці нашай Савецкай уладзе.

Колькі клопатаў у яе пра чалавека! Які бескарыслівы бацькоўскі клопат! Знаёміць з бальніцай галоўны ўрач. Бальніца разлічана на 800 коек — на 800 хворых чалавек.

Толькі дзіцячых тут два стацыянарных аддзялення. Аддзяленне хвароб вуха, горла, носа (на 40 коек), спецыяльнае, адзінае ў горадзе, дзе ляжаць дзеці, якія маюць патрэбу ў аперацыйным умяшанні. І аддзяленне агульнае (на 60 коек), дзе шпіталізуюцца дзеці без маці, яны цалкам на бальнічным доглядзе. Праўда, мамы не заўсёды разумеюць перавагу гэтай сістэмы лячэння — без іх прысутнасці. Што ж датычыць медыцынскага персанала, дык усё ўрачы і медсёстры ў адзін голас свядраджаюць, што гэтая сістэма мае перавагу: без маці дзеці спакайнейшыя, рэжым у іх строга заведзены і лячэнне ідзе эфектыўней.

Лепшым у горадзе лічыцца і гінекалагічнае аддзяленне, разлічанае на 80 коек. Апрача таго, у бальніцы ёсць аддзяленні: тэрапеўтычнае, хірургічнае, дзе робяць зараз — і па-

«Так і запішыце, — строга наказвае галоўны ўрач бальніцы Алена Міхайлаўна, — за кожнае чалавечае жыццё мы змагаемся цэлым калектывам, калі хочаце, усёй бальніцай — ад хірурга, што робіць найскладанейшую аперацыю, да сястры, якая не спіць ночка пасцелі хворага, да няні...»

Тройчы за тры месяцы давялося адважвацца ў смерці трохгадоваму Танечку. Гэта беленькая, як раслінка, кволая дзяўчынка, была скошана поліміэлітам. За паралічам ручак і ножаў раптам наступіў параліч дыхальнага апарата. Нежывую ўжо даставілі Танечку на машыне з Чэрвеня ў Мінскую інфекцыйную бальніцу. Добра сумлены ДП-1, уключыўшыся ў барацьбу сваімі «жалезнымі лёгкамі», вярнуў дзіця да жыцця адзін раз, а затым, калі ў Танечкі параліч дыхальных шляхоў паўтарыўся, ажывіў яе яшчэ і яшчэ раз...

У тыя дні, калі пісаліся гэтыя радкі, увесь калектыў перажываў шчаслівую падзею: прыўзнялася Танечка! (Пасля 40 дзён лячэння ў інфекцыйнай бальніцы яе перавезлі ў 4-ю клінічную). Вось так ляжала — ляжала тры месяцы пластом — і раптам паволі, нясмела прыўзнялася на локціках... Першая ўбачыла гэта маці. Тры месяцы не адступаецца яна ад Танеччынага ложка — з бальніцы ў бальніцу. Паклікалі дактароў, сяцёр, прыбеглі нячкі... У той дзень Танечка «пасядзела» сама яшчэ... Назаўтра зноў... Цяпер Танечка ўжо сяліць сама, а калі ляжыць, то вырабляе ручкамі і ножкамі такія штукі, што ўсім тым, хто прасядзеў каля яе ложка столькі бяссонных ночаў і трывожных дзён, адначасова смяюцца і плакаць хочацца...

Танечка будзе жыць!

І гэта пачуццё захаплення і бязмернай удзячнасці перадаецца і табе, чалавеку, які стаіць як быццам зусім у баку і не ўдзельнічае ў гэтай высакароднай барацьбе, што з дня ў дзень, ночу і днём, нябачна і нястомна ідзе ў сценах бальніцы...

Слава і падзяка вам, нястомныя вяртавы здароўя і шчасця чалавека!

У пакоі адпачынку тэрапеўтычнага аддзялення.

Бацька і сын

Е. БАРЫЧЭЎСКАЯ

Мал. Г. Віткоўскага.

А п а в я д а н н е

А ДНОЙЧЫ мы, партызаны, сустрэлі ў лесе паўзамёрзшага, галоднага, худога хлопчыка. Яго бацькоў забілі фашысты. Сярожа застаўся ў атрадзе і стаў добрым разведчыкам», — расказваў Павел Мікалаевіч Заславін пяцікласнікам, што сабраліся ў зале. Затаіўшы дыханне, слухалі дзеці пра подзвігі адзінаццацігадовага героя.

«Я прывык да яго, як да роднага сына, — гаварыў расказчык. — Пазней мы аддалі яго ў Сувораўскае вучылішча, ён стаў выдатнікам, прыязджаў часам да мяне, а цяпер афіцэр, служыць за граніцай...»

Смуглявы цёмнавокі хлопчык, які сядзеў ля дзвярэй, раптам ускочыў і кінуўся з залы. Ніхто, апрача класнай кіраўніцы, гэтага не заўважыў.

Прасачыўшы за тым, як пайшлі ўсе піянеры, Ала Пятроўна зайшла на вешалку. Там засталася адно сіняе паліто.

— Я аднясу, — сказала настаўніца тэхніцы і выйшла са школы.

«Што з Федзем, дзе ён можа быць? Паколькі без паліто, значыць, дадому не пайшоў — маці лаяла б, ды і за гэты час прыйшла б ужо сама забраць.

Маці нервовая, хваравітая. Калі ёй раз прынёсці паліто, яна перапужаецца, падумае, здарылася няшчасце. Што ж рабіць? Дзе шукаць хлопчыка? І што з ім творыцца?»

Ала Пятроўна доўга хадзіла ўзад і ўперад па завулку. Нарэшце яна вырашыла: пойдзе на работу да Паўла Мікалаевіча Заславіна.

* * *

Напярэдадні збору дружыны ў Федзі Заславіна быў няшчасны дзень, якіх шмат здаралася ў яго школьным жыцці.

Пачалося з урока гісторыі. Мар'я Львоўна выклікала самую слабую вучаніцу — Таню Іваненка. Яна, як звычайна, блыталася, раз-пораз змаўкала, на пытанні не адказвала, а Мар'я Львоўна ўсё старалася «выцягнуць» яе на «тройку».

— Ну, Таня, падумай... гэта ж лёгка... Федзя некалькі разоў падымаў руку, нецярпліва круціўся на парце.

— Я дапоўню, Мар'я Львоўна! — прасіў ён нарэшце.

— Заславін, не выскаквай! Іваненка сама ўспомніць. Ну, падумай жа, Таня...

Федзя ўздыхнуў, апусціў руку і абпаёрся на спінку парты. Яму зрабілася вельмі сумна. Шкада, не ўзяў з сабой «Таямнічы востраў» — прачытаў бы цішком хоць паўстаронкі...

Тонкая коска Раі Чарновай, што сядзіць уперадзе, лягла на яго парту побач з ручкай і ледзь кратаецца, як змейка... Так і хочацца тузануць...

Ён узяў ручку і зачэпіў прамом коску дзяўчынкі. Злёгка пацягнуў да сябе. Рая злосна павярнулася і падняла руку.

— Мар'я Львоўна, Заславін за касу тузае.

— Заславін! Зноў сваволіш?

— А чаго яна косы кладзе на мою парту? — хмура прабурчэў Федзя, устаючы.

— Заславін, бачу я, мне прыйдзеца зноў гаварыць з класнай кіраўніцай. Сядай.

— Не трэба, Мар'я Львоўна, я больш не буду, — тужліва прамовіў хлопчык.

Настаўніца махнула рукой.

«Ала Пятроўна зноў папракаць будзе: абяцаў, абяцаў выправіцца — і не выконваю... — з прыкрасцю думаў Федзя. — Агідная Райка, так і чакае, каб паскардзіцца! Не магла ўжо змаўчаць! Злючка хвастатая, добра было б адарваць ёй гэты хвост зусім!»

Рука так і пацягнулася да «хваста»-коскі. На гэты раз Федзя пацягнуў з усіх сіл. Рая запішчэла, дзеці засмяліся.

— Мар'я Львоўна, ён зноў! — заныла Рая.

— Заславін, выйдзі з класа! «Не буду» яшчэ гаворыць!

Сцяўшы губы, Федзя выйшаў у калідор.

Што скажа цяпер Ала Пятроўна? Выгналі з класа, пасля ўсіх абяцанняў...

— Зноў папаўся, ах ты, недарэка, — ні то з дакорам, ні то спачувальна звярнулася да яго тэхнічка. — Сядзеў бы ціхенька, слухаў, дык не, усё свавольства ў галаве...

Федзя злосна адмахнуўся і пабег на двор. Кожны цяпер будзе натацыі чытаць!

На перапынку, як ён і чакаў, яго паклікала Ала Пятроўна.

Горш нічога няма, калі табе напамінаюць пра абяцанні. Федзя сябе адчувае самым дрэнным чалавекам на зямлі. Так, абяцаў і не стрымаў слова. Хацеў стрымаць...

«Батанічка» Ніна Іванаўна, праходзячы міма, умешваецца:

— Як ты стаіш перад настаўніцай? Глядзі ў вочы! Куды галаву адварочваеш?! Хто з табой гаворыць?! Ні сумлення, ні сораму ў цябе няма.

Ала Пятроўна моршчыцца, робіць знак Ніне Іванаўне не ўмешвацца. Паціснуўшы плячыма, тая гаворыць напайголаса: «Сядуць яны вам на шыю!» — і адыходзіць убок.

Федзя чырванее ад крыўды. Так, ён вінаваты, але гэта няпраўда, што ў яго няма сумлення і сораму. Вось Ала Пятроўна разумее: таму і не глядзіш у вочы, што сорамна.

Ён усімі сіламі душы хацеў бы не за-

смучаць Алу Пятроўну. Яго цягне зноў сказаць: «Даруйце, больш не буду, чэснае слова!» Але ён маўчыць: так гаварыў ужо не раз. Ён сам разумее, што яму верыць больш нельга. І ён моўчкі слухае папрокі.

Крадком пазірае ў акно. Усе дзеці бегаюць па двары, гуляюць у «квача». А ён не паспее пагуляць. Заўсёды яго затрымліваюць на перапынку, чытаюць натацыі, ніколі ўволю не пагуляеш...

Федзю пачынае здавацца, што ён вельмі няшчасны, самы няшчасны з усіх вучняў... Слёзы наварочваюцца на вачах. Настаўніца прымае іх за раскаянне і адпускае Федзю, загадаўшы прынесці пасля ўрокаў дзённік.

Пасля ўрокаў, а не зараз, значыць, можа яшчэ і не запіша нічога, даруе, калі сёння больш заўваг не будзе...

Федзю ахоплівае радасць. Ён спяшаецца на двор, уключаецца ў гульню, бегае хутчэй за ўсіх, са званком вяртаецца разгарачаны, потны.

Арыфметыка. І зноў — проста як наўмысна — выклікаюць Таню Іваненка растлумачыць хатнюю задачу. І зноў яна блытае...

Федзю задачу дома рашыў, яму сумна. Голас у Тані такі вялы, ціхі, што цяжка слухаць. Эх, пабегаць бы яшчэ! Не сядзіцца, ніяк не сядзіцца.

Ён адрывае дзве палоскі паперы, замазвае іх чарнілам. «Зраблю дома вусы, буду забаўляць Віцю. Вось так...»

Закручвае палоскі, слініць краі і прыкладае да верхняй губы.

Хтосьці з суседзяў заўважыў, захіткаў. Настаўнік павярнуўся. Федзю хутка аддзірае «вусікі», але позна.

— Дай дзённік, Заславін.

Федзю, цяжка ўздыхнуўшы, ідзе да стала. Над губой у яго чарнільныя плямы, і ўвесь клас смеецца.

Настаўнік запісвае заўвагу, але дзённіка не аддае.

— Атрымаеш у Алы Пятроўны.

Ну, цяпер усё. Цяпер будуць запісаны ўсе ўчынкі. Дома прачытаюць...

Мама разнервуецца, расплачацца, будзе крычаць на яго. Магчыма, у кіно не пусціць або нават паб'е...

Федзю хочацца плакаць, але сорамна перад дзецьмі. Апусціўшы галаву, ён закрывае рукамі твар і не чуе, што тлумачыць настаўнік.

Мама толькі палаяла Федзю, але не пакарала.

Затое бацька, як на злосьць, увечары ўзяў правяраць дзённік. Месяцамі не ўспамінае, што Федзю ёсць на свеце, а тут... Рабыты гаварылі, што Ала Пятроўна запрасіла бацьку Федзі на збор — расказаць пра Вялікую Айчынную вайну. Напэўна, таму ён і пацікавіўся Федзевымі поспехамі.

Бацька быў раззлаваны і доўга папракаў маці, што яна пусціць Федзю. «Ты ўсё лічыш яго маленькім, пусціш, даруеш, а ён не слухае настаўнікаў, выпускаецца ўсё больш. А мне за яго чырванець...».

Мама штосьці запярэчыла напайголаса, потым заплакала. Федзю ўткнуўся тварам у падушку. Маміны слёзы для яго горш за ўсякае пакаранне.

«Навошта ён яе папракае, а не мяне? Я ўжо не маленькі, сам за сябе магу адказаць. Я вінаваты, мяне б і лаяў! Дык не, са мной ён нават размаўляць не хоча», — з горкай крыўдай думае Федзю.

Мама гаворыць знаёмым: «У майго старэйшага няма бацькі».

Павел Мікалаевіч яму чужы, айчым. Бацька загінуў у самым канцы вайны. Яшчэ дні два, і застаўся б жывы. Як бы Федзю любіў роднага бацьку! Як бы слухаў яго! Федзю здаецца, што тады ў яго і заўваг у дзённіку было б менш.

Ён даўно прывык да таго, што Павел Мікалаевіч яму чужы. Ён не загаворваў з айчымам, на рэдкія пытанні адказваў каротка. Айчым не любіць яго, ну што ж. «Не свая кроў», — гаворыць мама.

І ўпершыню ў гэты дзень, калі вочы таварышаў былі з такім захапленнем накіраваны на Заславіна, калі сусед шапнуў: «Шчаслівы Федзька, які ў цябе бацька!» — Федзю з пачуццём вострага болю пазайздросціў брату Віцю. Яму вельмі захацелася, каб гэты чалавек быў яго родным бацькам, каб сядзеў вечарамі з ім побач, і расказваў пра вайну, і называў яго «сыноч», і правяраў урокі...

Але гэта немагчыма. Федзю яму чужы, ён не можа любіць Федзю, як Віцю... Дзеці зайздросцяць яму — дурныя, яны нічога не ведаюць... У іх родныя бацькі — яны шчаслівейшыя за яго...

І вось Павел Мікалаевіч расказвае пра маленькага разведчыка. «Мне ён быў як родны сын...» Федзю ўздрыгнуў, нібы яго ўдарылі ў сэрца.

Хлопчык выбег на вуліцу і хутка ішоў, сам не ведаючы куды, не заўважаючы холаду, не ўсведамляючы, што плача.

Пасёлак малалюдны, прахожых амаль не сустракалася. Федзю ішоў не звачаючы на лужыны, не разбіраючы дарогі.

«Таго, таксама чужога, ён лічыў за сына. Чаму ён не можа адносіцца да мяне, як да таго хлопчыка? Той хлопчык быў герой, а я? Я нічога добрага не зрабіў, у мяне ўвесь час заўвагі за дысцыпліну, ён лічыць мяне дрэнным, хуліганам... Няўжо я праўда такі дрэнны, што са мной добра абыходзіцца нельга? Хіба я вінаваты, што зараз няма вайны і нельга быць разведчыкам і рабіць падзвігі?»

А я таксама б мог... Я таксама пайшоў бы ў разведку і не пабаяўся фашыстаў. І калі б яны мяне злавалі, я памёр бы — нічога б не сказаў. Я таксама б мог!

Ён не ведае. Ён не паверыць. А Федзю зараз адчувае ўсім сэрцам, усёй душой: так, ён пайшоў бы на падзвіг, ён зрабіў бы ўсё, усё, што трэба было б Радзіме, калі б была вайна...

Як гэта даказаць? Як прымусіць яго паверыць, што Федзю можа быць такім, як той хлопчык? Як крыўдна, што ён нарадзіўся так позна!

Праўда, бываюць выпадкі, што некаторым хлопчыкам шанцуе — яны і ў мірны час здзяйсняюць падзвігі: вырастоўваюць тапельцаў, ловяць шпіёнаў на граніцы.

Але граніца далёка, а ў тутэйшай рачуліцы не тое, што чалавек — курыца наўрад ці ўтопіцца...

Федзю дайшоў да края пасёлка. Вось чыгуначная станцыя. Федзю спыніўся ля платформы.

Бываюць яшчэ і такія падзвігі: піянер убачыць зламаную рэйку і спыніць поезд, кінуўшыся да яго з чырвоным гальштукам у руцэ. Аб гэтым яшчэ ў чацвёртым класе чыталі апавяданне.

Федзевы пальцы міжволі абмацваюць гальштук на грудзях, а вочы ўважліва аглядаюць рэйкі. Але не, тут і гэтага не можа быць. Гэта ж не глухі раз'езд, а станцыя, тут працуе шмат народу і ўвесь час правяраюцца пуці.

Міма Федзі, грукочучы, праносіцца таварны поезд.

У кінахроніцы ён бачыў дзяўчыну, якая кінулася адцягнуць маленькага хлопчыка ад пезда, што набліжаўся. Ёй адрэзала ногі, але дзіця яна выраставала.

Федзю таксама кінуўся б выратаваць дзіця! Вось зараз кінуўся б! Магчыма, яго б зарэзаў поезд. Тады айчым пашкадаваў бы, што так дрэнна адносіцца да яго!

Федзю пайшоў па пуці да пераезда. У яго ўяўленні паўстаў малюнак: ён загінуў, выратаўваючы дзіця, і вось маці гэтага дзіцяці прыходзіць да іх дадому, паведамляе аб смерці Федзі і плача, і айчым гаворыць са слязьмі на вачах:

«Я лічыў яго дрэнным хлопчыкам, а ён, аказваецца, высакародны і мужны — сапраўдны маленькі герой!».

І ён едзе ў горад заказваць самы лепшы вянок...

— Гэй, хлопчыкі! Зыходзь з пуці, пад поезд пападзеш! Хіба не ведаеш, што тут хадзіць нельга?!

Чалавек у чорным шынялі чыгуначніка набліжаецца да Федзі. Хлопчык хутка бяжыць. «Выратуеш тут каго-небудзь!» Трэба ісці дадому... Бацька хутка прыйдзе з работы. Ён будзе гуляць з Віцем, гушкаць яго, называць «золатца маё», «харошы мой»...

Не, Федзя сёння не зможа на гэта глядзець!

Ён паварочвае ў другі бок.

— Ідзіце дадому, Ала Пятроўна. Я сам знайду яго, не клапаціцеся, — сказаў Павел Мікалаевіч, беручы з рук настаўніцы сіняе дзіцячае паліто.

Ён пайшоў да Толі Салаўко, аднакласніка і бліжэйшага сябра Федзі, як сказала класная кіраўніца. Федзі там не было.

— Дзе ён можа быць, як ты думаеш, Толя?

Круглатвары, курносы хлопчык аздачана глядзеў на Паўла Мікалаевіча добрымі светла-блакітнымі вачыма. Яму было незразумела знікненне сябра.

— Я не ведаю... Хіба што ў парку, на палігоне...

— На якім палігоне?!

— Палігон не сапраўдны, вядома, — збянтэжыўся Толя, — гэта мы так прызвалі пляцоўку ў парку. Там плот высокі, і мы з Федзем і Воўкам Саўчанкам малюем на плоце кругі крэйдой і кідаем гранаты... Гэта значыць не сапраўдныя гранаты, — заспяшаўся Толя, заўважыўшы здзіўленне і неспакой на твары Заславіна, — мы іх з дрэва робім, у Воўкі пілка ёсць маленькая. Вам Федзя не раскажаў? Мы летам і ўвосень хадзілі ў лес гуляць у вайну. Федзя ў нас камандзір.

— Супраць каго ж вы змагаецеся?

— Ёсць дзеці з пятага «А», у іх Косця Рузін — камандзір. Яны фашыстамі не хочуць быць, і мы называемся сінімі, а яны зялёнымі, але ўсё роўна ў нашай тройцы дэвіз — «Смерць фашыстам!» Мы зямлянку выкапалі і там дэвіз павесілі, але яны адзін раз зямлянку захапілі і дэвіз сарвалі, і скандалілі, што гэта не па правілах... Мы і прысягу прымалі, яе Федзя склаў.

Павел Мікалаевіч уважліва і задумліва глядзеў на светлавокага, сімпатычнага хлопчыка. Ён думаў аб тым, што за пяць год упершыню размаўляе з сябрам Федзі і што да гэтага часу не меў ніякага ўяўлення аб занятках і захапленнях усыноўленага хлопчыка.

— Вам так падабаецца ваяваць? — ласкава запытаў ён у Толі.

Толя пачырванеў, раптам спалохаўшыся, што яго няправільна зразумелі.

— Мы, вядома, не хочам, каб сапраўдная вайна была, каб людзей забівалі...

— Так, Толя. Вайна — гэта гора і пакуты, хлопчык... Ну, я пайду ў парк, пахаджу па вуліцах — трэба знайсці Федзя.

— Хочаце, я пайду з вамі? — прапанаваў Толя. Яму вельмі спадабалася размаўляць з Заславіным, і ён здзіўляўся ў душы: чаму Федзя не раскажае бацьку пра іх справы?

— Не, Толя, я сам. Дзякуй табе.

Павел Мікалаевіч паціснуў руку хлопчуку, які аж пачырванеў ад задавальнення, і выйшаў.

«Дык чаму ж усё-такі Федзя збег?»

Павел Мікалаевіч задумліва ішоў па вуліцы. Ён успамінаў усё звязанае з Федзем, стараючыся разабрацца ў ім і ў сабе.

Пяць год назад, ажаніўшыся, ён думаў быць для Федзі сапраўдным бацькам. Ён вучыў яго гуляць у шашкі, чытаў дзіцячыя кніжкі. Федзя было ўсяго шэсць год. Тады яны жылі ў вялікім горадзе.

Аднойчы Федзя раздурэўся, не слухаў маці. Павел Мікалаевіч загадаў яму стаць у кут. Федзя заплакаў. І тады жонка заявіла, што няма чаго яму караць Федзя, не яго дзіця.

Павел Мікалаевіч вельмі пакрыўдзіўся, сказаў, што калі так, ён не будзе ні ў што ўмешвацца, няхай выходзіць, як хоча.

Праўда, ён умяшаўся яшчэ раз або два: гаварыў жонцы, што не трэба дазваляць тое, што ўчора забараніла, але яна зноў разлажалася:

— Ты нічога ў дзецях не разумееш, у цябе літасці няма, таму што табе дзіця чужое...

Ён махнуў рукою, пастараўся не звяртаць увагі на пасынка, перастаў гуляць з ім.

А потым нарадзіўся Віця, і бацька ў сваёй радасці зусім забыў пра Федзя.

А на Федзя ўсё часцей скардзіліся: то акно разбіў, то пабіў каго-небудзь, то брудным мячом шлёпнуў аб вывешаную для сушкі суседчыну прасціну, разлаванай суседцы адказаў грубасцю. То дзяцей у школе чарнілам вымажа, то настаўніцы нагрубіяніць, то дзяўчынку аблае...

Павел Мікалаевіч прадстаўляў ва ўсім разбірацца жонцы. Вечарамі гуляў з Віцем, песціў яго, углядаўся ў яго рысы, з радасцю знаходзіў падабенства з сабой. Успамінаў усё, што гаварылі аб яго здольнасцях, раннім развіцці.

«Мой! «Мой!» — шчаслівы паўтараў бацька і марыў аб незвычайных поспе-

хах сына ў будучым. Вядома, ён будзе куды лепшы за Федзя!

Гады два назад у партыйную арганізацыю, дзе знаходзіўся Павел Мікалаевіч, паступіла скарга ад школы на аднаго з камуністаў: яго сын-шасцікласнік хуліганіць, не вучыцца, бацька не займаецца яго выхаваннем.

Пасля гэтага Заславін пачаў зрэдку заходзіць у школу і праглядаць дзённік Федзі. Знайшоўшы заўвагу, спрабаваў пагаварыць з сынам, але як гаварыць, не ведаў. Перад ім стаяў быццам незнаёмы хлопчык, які глядзеў цёмнымі вачыма спадылба, насцярожана і ўпарта.

«Чаму ён уцёк, калі вы раскажвалі пра маленькага разведчыка?»

Гэтае пытанне задала Заславіну настаўніца. Яна глядзела яму проста ў твар і нібы не чакала адказу, а пранавала падумаць.

Яна яшчэ маладая, а яе разумныя, сур'ёзныя шэрыя вочы, такія ясныя і чыстыя, што ён падумаў: напэўна, дзецям цяжка схлусіць ёй.

«Федзя вельмі ўражлівы і чулы», — сказала яна.

«Камандзір», які склаў для тройкі хлопчыкаў «прысягу»...

Павел Мікалаевіч не дайшоў да края парку, куды паказаў Толя. На адной з лавак ён убачыў Федзя.

Хлопчык сядзеў, абапёршыся рукамі аб спінку лаўкі, у задуменні схіліўшы галаву на рукі. Ён не пачуў крокаў. Павел Мікалаевіч падышоў да яго і мякка крануў за плечы.

Федзя ўздрыгнуў, павярнуўся, ускочыў.

— Ты паліто забыў. Замёрз, прастудзіўся.

Бацька накінуў паліто на плечы хлопчыка, узяў яго рукі ў свае. Дзіцячыя рукі, халодныя ільдзінікі... Далёкія ўспаміны, разбуджаныя яго ж расказам у школе, ярка паўсталі перад Паўлам Мікалаевічам.

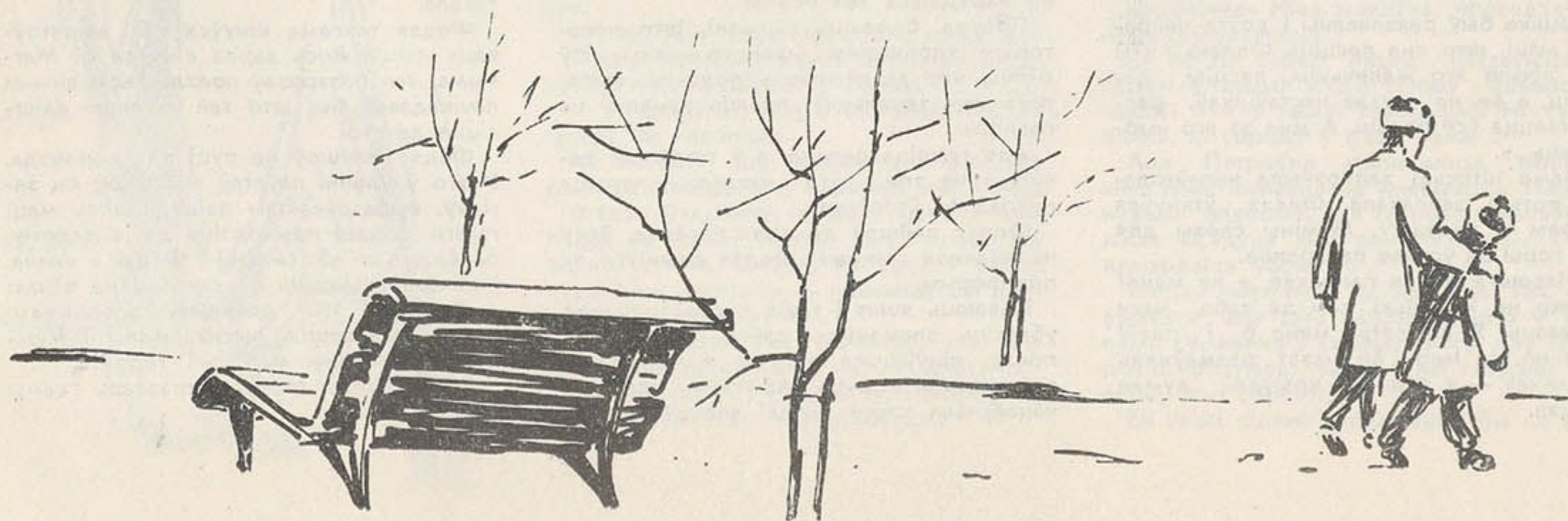
Такія вось халодныя ручкі адаграваў ён калісьці, сустрэўшы ў глухім лесе абадранага бледнага хлопчука. Яго бацькоў забілі ворагі. Ворагі ж забілі і бацьку Федзі...

Дзіцячыя рукі дрыжаць — ад холаду ці ад хвалявання? Цёмныя дзіцячыя вочы глядзяць у твар бацьку. У гэтых вачах — здзіўленне, і недавер'е, і як быццам затоеная просьба. Так яны ніколі не глядзелі, гэтыя вочы.

— Апаніся, пойдзем дадому, сыноч, — ён таксама ніколі не гаварыў так ласкава з гэтым хлопчыкам.

Федзя надзеў паліто. Бацька зноў узяў яго рукі ў свае, стараючыся сагрэць.

— Сыноч, — паўтараў ён. — Пойдзем...

Я НЕ ведаю, у якой меры аўтабіяграфічна аповесць «Над намі навальніцы» — першы літаратурны твор настаўніцы з Маладзечна Ніны Галузы. Але чытаю старонку за старонкай і адчуваю, што так мог напісаць чалавек назіральны, які глядзіць на свет зацікаўленымі вачыма, любіць і разумее людзей. У літаратуру ідзе многа па-сапраўднаму здольных людзей, але мы ведаем і не мала выпадкаў, калі маладыя аўтары спяшаюцца выдаць першыя кнігі і нават не здагадваюцца, што яшчэ не здольны сказаць чытачу штосьці новае, вартае агульнай увагі. Такі аўтар звычайна пачынае не з клопату аб набыві жыццёвага вопыту, аб сваіх асабістых сувязях з людзьмі, а з рамесніцкіх потугаў вымучыць нейкі сюжэт, займець пэўны набор эпітэтаў і метафар. Замест таго, каб вучыцца ў самога жыцця, чалавек карыстаецца аднымі кніжнымі крыніцамі. А з такіх крыніц могуць выходзіць толькі творы вучнёўскія, эпігонскія, пераймальныя. Ніна Галуза, відаць, выбрала іншы, не такі лёгкі шлях. Яна апавядае толькі пра тое, што добра ведае і чым абавязкова трэба падзяліцца з людзьмі.

Многа ў нас напісана пра вайну, пра герояў антыфашысцкага падполля, пра слаўных беларускіх партызан і партызанак. Скажаць штось-

ПЕРШАЯ КНІГА

ці новае на гэтую тэму не так лёгка, бо на кожным кроку падпілююцца спакуса паўтарыць пэўныя, найбольш выйгрышныя для сюжэта факты, эпізоды, дэталі, чалавечыя біяграфіі, якія ўжо вядомы. І аднак пра вайну пісаць трэба, бо з вышыні нашага сённяшняга вопыту многае стала больш зразумелым і павучальным. Пераконвае ў гэтым заслужаны поспех рамана Алеся Адамовіча «Вайна пад стрэхамі», у якім надзвычай добра раскрыта, як становяцца змагарамі самыя, здавалася б, мірныя і ціхія людзі. Аповесць Ніны Галузы «Над намі навальніцы» таксама дапамагае па-новаму асэнсаваць псіхалогію мірных і працавітых людзей, якія ў пэўных абставінах становяцца салдатамі, падпольшчыкамі-канспіратарамі, партызанамі, набываюць патрэбны для гэтага душэўны гарт, ідуць, калі трэба, на смерць, бо інакш яны, саветскія патрыёты, не могуць.

Віць, знішчаць бязлітасна любога ворага, які прывалокся на нашу зямлю, — народная традыцыя, што перайшла да нас ад прадзедаў і дзядоў. Ніна Галуза ў сваёй аповесці паказвае, што пры Савецкай уладзе нянавісць да ворага стала і сямейнай традыцыяй, неад'емнай ад усяго нашага быту. Так, прынамсі, адлюстраваны будні звычайнай рабочай сям'і Барысавых у гады нямецка-фашысцкай акупацыі. Рабочы-чыгуначнік Пётр Сцяпанавіч Барысаў і яго колішні начальнік інжынер Мікалай з прыходам фашысцкіх акупантаў павінны вырашыць для сябе галоўную праблему — выйсці ў дэпо ці ўхіліцца ад прымусовай працы. Інжынер лічыць, што можна займацца абычым, каб не памерці з голаду, але ні ў якім разе не праваць на ворага. Пётр Сцяпанавіч Барысаў, аспрэчваючы гэтую думку, пытаецца ў сваёй дачкі Лены, ці думае яна ўладкоўвацца на працу? Лена абурецца. Гаворка набывае даволі востры характар:

— Як ты можаш такое прапаноўваць? Ды я лепш з голаду памру!

— А калі трэба?

— Але... куды ж я пайду працаваць? І кім?..

— Перакладчыцай, напрыклад. Нямецкую мову ты ведаеш...

— Не! Ні ў якім разе!

Бацька даводзіць, што нельга сядзець і чакаць. Трэба ісці на працу, але не для таго, каб дапамагаць фашыстам. Дачка, нарэшце, згаджаецца. Інжынер Мікалай таксама пачынае разумець паравознага машыніста. Так ствараецца хоць пакуль што і невялікі, але надзейны ачаг супраціўлення. Штодзень да старога Барысава прыходзяць усё новыя людзі, наведваюцца інжынер, і за шчыльна зачыненымі дзвярыма робіцца нешта вельмі важнае, патаемнае, пра што гаспадыня кватэры толькі здагадваецца. Цяжка жанчыне ўсведамляць, што яна нібы чужая ў сваім улас-

ным доме: «Там, на кухні, муж і гэты малады інжынер Мікалай. Там абедзве дачкі, іх таварышкі і сяброўкі. І толькі яна адна нібы чужая стаіць па гэты бок дзвярэй. А чаму? Няўжо самыя родныя, самыя дарагія і блізкія людзі не давяраюць ёй?..»

Ад такіх думак шчыміць сэрца, пакутуе душа. Адчыніць дзверы, зрабіць адзін толькі крок пераз парог кухні — і ты ўжо не простая хатняя гаспадыня, жонка, маці, а палітвэнніца, таварыш па барацьбе, і дзяліць з блізкімі людзьмі трэба будзе не толькі хлеб і соль, а ўсё, што выпадае на долю мужных змагароў за агульную народную справу. Крок гэты быў зроблены. Пётр Сцяпанавіч і яго дзеці займелі надзейную і верную памочніцу. Звярніце ўвагу, як проста, амаль будзённа, нібы адну з чарговых сямейных спраў, успрымае паравозны машыніст прыход жонкі:

— Дзякуй, маці, пераадзень Таню: зусім прамокла. — І павярнуўся да Мікалая: — Пайшлі ў склеп, рыхтаваць «гасцінцы».

Маці ведае, што старэйшая дачка Лена — падпольшчыца, разведчыца, ведае яна і тое, што аднаго неасцярожнага кроку дастаткова, каб загінуць, паплаціцца жыццём. І ні адной скаргі ніхто не пачуў ад старой. Яна плача, але тады, як ніхто не бачыць, хвалюецца, не спіць па начах, але нічым не выдае сваіх перажыванняў. І калі няма каго паслаць на падпольную яўку з важным пакетам, Лена, зноў жа вельмі пакутуючы, выпраўляе ў небяспечную дарогу сваю родную маці. Гэта ўжо не проста сямейныя сувязі, а нешта большае.

Найбольш удаліся ў аповесці вобразы Лены і кіраўніка партыйнага падполля «дзядзі Васі». Лена — гарадское дзяўчо, амаль яшчэ падлетак. Ёй жудасна адной у лесе, боязна ноччу на могілках, ногі ледзь не падломваюцца, калі яна ідзе ў клуб з магнітай мінай, каб пасля канцэрта, у якім апошнім выступіць яна, узарваць памяшканне разам са зборшчам фашыстаў і, магчыма, загінуць самай. І кожны раз, калі дзяўчыну апаноўваюць сумненні і страхі, яна ўспамінае «дзядзю Васю» і думае: а як паводзіў бы сябе ў такіх абставінах гэты мудры, просты, нязломны чалавек? Лена любіць і паважае свайго бацьку, верыць кожнаму яго слову. Але яна даўно заўважыла, што бацька заўсёды раіцца з кіраўніком падполля, надзвычай цэніць яго вопыт, яго ўменне разбірацца ў самых складаных умовах. І дзяўчына таксама імкнецца глядзець на ўсё навакольнае вачыма «дзядзі Васі». Узаемная павага і ўзаемная выручка — вось тая атмасфера, якая створана ў падполлі намаганнямі камуністаў.

Аповесць напісана проста, без адмысловых сюжэтных выкрутасаў. Сапраўдная займальнасць дасягаецца не штучнымі прыёмамі літаратуршчыны, а ўмелым раскрыццём глыбокіх перажыванняў людзей, на долю якіх выпалі самыя цяжкія выпрабаванні. Чытач не застаецца абыякавым да лёсу Лены і яе аднагодкаў, да трывожных дум старой маці, якая адмаўляецца ад ролі дамаседкі-квартухі і становіцца поруч з мужам і дзецямі ў іх барацьбе з ворагам. Хвалюе подзвіг безымяннага героя-артылера, які добраахвотна, па сваёй ініцыятыве выдаў сябе ў лагеры ваеннапалонных за камандзіра «Нацюшы». Ён ведаў, што немцы шукаюць сярод палонных гэтага камандзіра, каб вырваць у яго важную ваенную тайну. Сам артылерыст так тлумачыць свой учынак: ён — камуніст і даўно на гэтай катарзе і таму ўсё вытрымае, а той камандзір у палон трапіў нядаўна і мабыць скажа лішняе, калі яго пачнуць катаваць. Хіба ж гэта не вышэйшая мера чалавечай мужнасці і нязломнасці!

Шкада, што ў паасобных выпадках Ніна Галуза ўсё ж не пазбегла штампаваных канонаў літаратуршчыны. Так, напрыклад, каб падкрэсліць павагу Лены да «дзядзі Васі», аўтар прымушае дзяўчыну зрабіць недарэчнае для падпольшчыцы глупства, за якое можна было паплаціцца жыццём. Пакет ад гарадскіх падпольшчыкаў яна добра схавала пад вусцілкай, а ў сумцы, ужо без маскіроўкі, яна нясе камандзіру падарунак — палявыя бінокль. Мала цікавага ў зусім не новай гісторыі аб тым, як трафейны конь не слухаўся партызанаў, якія не ўмелі трымаць і нукі па-нямецку. Крыху спрошчаны вобраз каманданта фашысцкай жандармерыі барона фон Ашанберга.

Усё гэта — прыватныя недахопы ўвогуле ўдалай кнігі.

Якаў ГЕРЦОВІЧ

Вельмі патрэбная Справа

ДОБРЫЯ паслугі! Так надзвычай трапна хтосьці назваў новае ў абслугоўванні насельніцтва. Гэтыя паслугі сапраўды добрыя. Як палягчаюць яны нашы штодзённыя клопаты, колькі ствараюць выгод і, вядома, уздымаюць настрой.

Што ж гэта такое?

У Маскве работнікі ўпраўлення бытавога і камунальнага абслугоўвання ўнеслі шмат новага ў сваю будзённую работу па абслугоўванню жыхароў. У вызначаны дзень у кватэры да жыхароў прыходзяць палацёры, абутнікі, краўцы, слесары і г. д. Яны рамантуюць мэблю, правяць абутак, а калі трэба, могуць узяць брудную бялізну і праз тры гадзіны вярнуць яе чыстай і адпрасаванай. Як гэта зручна!

У некаторых раёнах сталіцы бюро добрых паслуг працуюць у садружнасці з дамавымі камітэтамі. Дамкомы завялі кнігу заявак, і кожны жыхар можа ў ёй напісаць, які майстар яму патрэбен — электрык або прыбіральшчыца. І ён можа быць упэўнены, што яго заяўку выканаюць: майстар прыйдзе своечасова, за гэтым прапачаць грамадскія кантралёры.

Бюро добрых паслуг узніклі ўпершыню ў Маскве, затым з'явіліся ў Рызе, Сталінградзе, Таліне. Гэта новая, патрэбная справа спадабалася ўсім.

Рэдакцыя мне даручыла бліжэй пазнаёміцца з работай аднаго з такіх бюро, даведацца, як арганізавана гэта новая справа. Я пабывала ў нашых блізкіх суседзяў — рыжан.

Тут сапраўды ёсць шмат цікавага і карыснага ў абслугоўванні насельніцтва. Рыжане даўно карыстаюцца паслугамі камбіната бытавога абслугоўвання «Рыгас экспрэс». Ён з'яўляецца ініцыятарам многіх добрых пачыненняў.

Націранне паркетнай падлогі заўсёды адбірае шмат часу і сіл. Былі сем'і, дзе проста мучыліся з паркетнай падлогай. Як жа ўзрадаваліся рыжане, калі камбінат узяўся выконваць націрку падлогі! Цяпер варта пазваніць па тэлефоне, папрасіць прыслаць па адрасу палацёра — і гаспадары спакойны.

А хто з жанчын не ведае, колькі сіл адымае мыццё вокнаў? І зноў добрую паслугу аказалі работнікі камбіната. Яны набралі штат вокнамышчыц. Заказы прымаюцца ў любы дзень на час, які зручны гаспадыні.

Многія працоўныя летам праводзяць свае выхадныя дні ў парках, выезджаюць за горад. Як добра, што работнікі бытавога абслугоўвання падумалі і пра адпачынак людзей. У горадзе шырокая сетка пракатных пунктаў. Па нядзелях такія пункты працуюць на ўзмор'і, у парку культуры і адпачынку. Для дарослых і для дзяцей там можна атрымаць усё неабходнае — тапчан, парасон, раскладушку, мячы для гульні, дзіцячыя калыскі, веласіпеды, самакаты.

Цяжка знайсці ў Рызе чалавека, які не карыстаўся б паслугамі «Рыгас экспрэс». Няхай сабе гэта навацёл, які пераязджае ў новую кватэру або проста прыезджы, што купіў у Рызе мэблю, якой славіцца рыжскія мэблёршчыкі.

Шмат дробных паслуг гатовы аказаць работнікі камбіната. Яны прысылаюць рабочых, каб напілаваць і раскалоць дровы, прынесці і скласці іх пад павець. Калі трэба, да вас на кватэру прыйдзе пераплётчык і прывядзе ў парадак вашу асабістую бібліятэку. Магчыма, каму-небудзь неабходна надрукаваць на пішучай машыцы работу. Калі ласка, пазваніце ў камбінат — тут ёсць і машынапіснае бюро.

А зусім нядаўна ў Рызе арганізавалі яшчэ адну добрую справу. Перад майскім святам, калі кожная гаспадыня спяшалася зрабіць генеральнае прыбіранне кватэры, работнікі камбіната прыйшлі на дапамогу: дзеля выгод насельніцтва яны ўзялі на сябе поўнае прыбіранне кватэры. І каштуе гэта зусім нямнога. Як удзячны ім жанчыны!

Трэба сказаць, што ініцыятарамі і натхніцелямі ўсяго новага ў абслугоўванні насельніцтва з'яўляюцца інжынер камбіната Я. Маргаліс і начальнік цэха В. Вінаградава. Той-сёй на камбінат сумняваўся ў поспеху многіх пачыненняў, у пры-

ватнасці — ці апраўдае сябе штат прыбіральшчыц, ці будучы карыстацца іх паслугамі? Першы ж месяц работы паказаў, што сумненні былі дарэмныя.

А вось яшчэ адна вельмі добрая справа. У нас пакуль што не хапае дзіцячых садоў і ясляў. Хто з бацькоў, асабліва маладжакоў, не сустракаўся з такой цяжкай «проблемай» — на каго пакінуць дзяцей, калі хочацца пайсці ў кіно або тэатр, калі абавязкова трэба адлучыцца з дому? У Маскве ў шмат якіх дамах з'явіліся грамадскія пасады — «калектыўныя бабульткі». Бабулькі па чарзе няньчаць дзяцей, пакуль бацькі сядзяць у кіно ці тэатры. А ў Рызе гэта арганізавалі некалькі інакш. Падумалі і вырашылі — пасылаць нянь на час, які патрэбен бацькам.

Так услед за прыбіральшчыцамі кватэр на камбінат з'явіліся новыя работніцы — нянечкі. У газетах надрукавалі аб'яву: «Можна запрасіць нянечку, якая дагледзіць дзяцей». Нянечкамі падбраны жанчыны, якія любяць малых і ўмеюць абыходзіцца з імі — былыя выхавальніцы і медработнікі.

Пакуль што камбінат не мае вялікай колькасці нянечак, але хутка іх штат папоўніцца, бо запросы павялічваюцца, — гаворыць тав. Маргаліс.

Аплата за паслугі праводзіцца дома. Рабочы або работніца камбіната атрымліваюць ад начальніка цэха нарад, у якім укажан кошт работы. Пасля заканчэння прыбірання заказчык тут жа расплачваецца па нараду. А потым рабочы здае ў касу атрыманую ад кліентаў суму. Як бачыце, усё прадумана да дробязі. Не забыты інтарэсы і саміх работніц: яны атрымліваюць гарантаваную зарплату ад камбіната.

Вопыт рыжан многаму вучыць. Неабходна, каб і ў Мінску, Гомелі, Віцебску, ва ўсіх буйных гарадах рэспублікі былі створаны бюро добрых паслуг. На гэта не спатрэбіцца вялікіх матэрыяльных затрат, але затое як будучы удзячны працоўныя за дапамогу, за гэту сапраўды добрую, патрэбную справу.

Н. ПІГУЗАВА.

ТРУСІК НОВАЙ ПАРОДЫ

Міхась СКРЫПКА

А п а в я д а н н е

КАЛІ на зборы атрада абмяркоўвалі гэтае пытанне, слова папрасіў Мікола.

— Выходзіць, калі кожны піянер выгадуе за лета па трусіку, дык усяго будзе... ого! Давайце падлічым: у нашым класе 37 піянераў, — і ён крэйдзі на дошцы запісаў: «37», у 3 «Б» — 40. У чацвёртым...

— Гэта ўжо без цябе падлічылі, — спыніў яго піянерважаты, а ты сам будзеш гадаваць?

— Я? — здзіўлена запытаў Мікола, — ды я, калі хочаце ведаць, магу тры, чатыры... дзесяць выгадаваць!

Прайшло больш двух тыдняў, а на трусікаў Мікола і забыўся. І калі пасля абеду яму пра гэта напамніў малодшы брат Васілька, ён спахапіўся:

— Залаты ў мяне брат, — ускрыкнуў Мікола і паляпаў яго па плячы. — Даў слова — і за справу. Ведаеш што, Васілька. Гадуў трусіка і на мяне.

— А ты? Ты ж таксама даў слова. Ты ж піянер.

— Вядома. Але давай так дамовімся, Васілька, ты сёлета гадуў за мяне, а на той год я за цябе выгадую. Хіба табе не ўсё роўна — аднаго ці двух гадаваць? Згода, браток?

— Згода, згода, — забурчаў Васіль. — Балабон ты, а не піянер.

За работай і гульні рабаты не заўважылі, як праляцелі канікулы.

— Ой! А як жа з трусікамі будзе? — спахапіўся неяк ажно ў канцы лета Мікола.

— Як, як? — забурчаў Васілька, — шукай другога кошыка.

— Не брат ты ў мяне, а золата, — аж падскочыў Мікола. — Ведаеш, я табе свой стары партфель аддам. Тата абяцаў мне купіць новы.

— Вельмі патрэбны мне твой неданосак, — адмовіўся Васілька. — Давай нясі кошык. Адна нага тут, а другая там!

— Ого! — здзіўлена ўскрыкнуў Мікола, калі яны падышлі да загарадкі, дзе бегала больш двух дзесяткаў пушыстых белых і шэрых трусікаў, — а я думаў іх у цябе ўсяго двое.

— Выбірай сабе любога, — сказаў Васілька, — і саджай у кошык, а я сабе вазьму вось гэтага шэранькага, большага.

Браты дапамаглі адзін другому палавіць трусікаў і абвязаць кошык хусткамі, каб трусі не выскачылі.

— А цяпер, ведаеш, што? — сказаў сур'ёзна Васілька, — бяжы ў агарод і адламі капусных лісцяў. Укінеш у кошык капусніку, і няхай ядуць.

— Ёсць капусніку! — і, падскочыўшы, Мікола пабег у агарод.

А Васілька тым часам хуценька выняў з Міколавага кошыка трусіка і перасадзіў яго ў свой. Потым моцна абвязаў верх кошыка хусткай.

— Ёсць капуснік! Ёсць капуста нашым трусікам! — адрапартаваў засопшыся Мікола.

— От шалапут, — падумаў з жалем Васіль, — куды не хоча — хоць шылам яго падкалупні, а тут як з ружжа. Што ж рабіць? Усю маю задуму сарваў.

— Што ты робіш? — закрычаў Васілька і схавіў брата за руку. — Так трусік можа ўцячы. лепш бяжы прынясі трошкі канюшыны.

— А дзе яе ўзяць?

— От табе маеш! Не ведае, дзе канюшына расце.

— Ёсць, таварыш капітан, канюшыны! — казырнуў Мікола і паляцеў на поле.

Васілька пабег у хату і хутка вярнуўся назад, трымаючы ў руках ката Жмырку.

— Не бойся, не бойся, дурненькі мой, — гладзячы ката, гаварыў Васілька. — З гэтага часу ты не кот Жмырка, а Міколаў трусік.

І толькі Мікола прыбег з канюшынай, як Васіль ужо завязаў моцна хустку.

— Ну, пойдзем, а то ў школу спазнімся, — сказаў Васілька брату, падаючы яму кошык з Жмыркам.

— Я ўкінуў трошкі канюшыны, — ставячы на зямлю кошык, сказаў Мікола, — але нешта ён дзярэцца тут у кошыку.

— Пайшли, пайшли, — беручы за руку Міколу, сказаў Васілька. — А што дзярэцца, дык і ты б не лепшы быў, каб цябе пасадзіў у кош ды завязаў яшчэ хусткай.

Па дарозе ў школу да іх далучылася багата хлопчыкаў і дзяўчынак, якія таксама неслі трусікаў.

Прышоўшы на школьны двор, Мікола распіхаў рабят, якія стаялі ў чарзе, каб здаць сваіх трусікаў.

— Куды лезеш, не бачыш, што чарга, — сказаў пяцікласнік Толя.

Але Мікола, нібы не пачуўшы, ціснуўся наперад, трымаючы над галавой кошык.

— Дайце дарогу, дайце яму дарогу, — смеючыся выкрыкнула Ленка з Міколавага класа. — Можна ён тут цэлы кош трусю прынес, ён жа вясной абяцаў.

Меншыя вучні паціснуліся і далі Міколу дарогу. І калі ён падышоў да варот школьнага хлява, дзе дзесяцікласнікі Ларыса з Андрэем прымалі трусю, усе вучні акружылі Міколу: кожны хацеў паглядзець, колькі і якіх трусю ён прынес.

— Ну, ну, паказвай свайго трусіка. Можна ён у цябе ангорскай пароды, — з цікаўнасцю гаварыла Ларыса.

— Што там твая ангорская? — з гонарам гаварыў Мікола, развязаючы хустку. — Ангорская — гэта дробязь. Я новую пароду вывеў, такую, што ахнеце!

Але ў гэты час ззаду націснулі на Міколу, і ён, спатыкнуўшыся, абярнуў кошык. З кошыка выскачыў кот Жмырка і што сілы пусціўся наўцёкі. На ўвесь школьны двор гримнуў смех вучняў.

— Трымай! Трымай яго! — крычалі рабаты, бегучы за катом. Мікола таксама падхапіўся і кінуўся ўслед за Жмыркам.

— Э, не, брат, ад мяне не ўцячэш!

Але Жмырку толькі і бачылі. Маланкай узвіўся ён на страху і, натапырыўшы вусы, злосна фыркнуў на Міколу.

— Го-го-го! — рагаталі рабаты. — Глядзіце, Міколаў трусік новай пароды!

Мікола глядзеў на ката і нічога не разумеў, — не здагадаўся, як пажартаваў з яго гультайства брат.

— Я новую пароду вывеў, такую, што ахнеце!

Той жа тонкі сілуэт і ззяючая ўсмешка...
Такая Жазефіна Бекер.

ЯЎБАЧЫЛАСЯ з Жазефінай Бекер адразу пасля святочнага вечара, арганізаванага прафсаюзам артыстаў, дзе яна выступала з некалькі незвычайным нумарам... з дрэсіраванымі сланамі. Яна зноў увайшла ў артыстычны свет Парыжа, вярнуўшыся на сцэну, каб пракарміць адзінаццаць дзяцей, якіх яна ўсынавіла.

Гэтая зорка сцэны па-ранейшаму застаецца проста і мілай жанчынай і зусім не змянілася з таго часу, як пяць гадоў таму назад я апладзіравала ёй апошні раз: той жа тонкі сілуэт, тая ж ззяючая ўсмешка, той жа дружалюбны прыём для карэспандэнтаў газет, што змагаюцца супроць расізму і вайны.

Жазефіна Бекер ахвотна ўспамінае свой дэбют і негрыцянскае рэўю ў Тэатры на Елісейскіх палях, дзякуючы якому яна ў адзін вечар узнялася з невядомасці да славы. Ужо ў час турнэ па Еўропе яе штоты-

ЖАЗЕФІНА БЕКЕР

І ЯЕ

АДЗІНАЦЦАЦЬ ДЗЯЦЕЙ

Жылет ЗІГЛЕР

днёвы заробак адразу ўзрос з дзесяці долараў, якія яна атрымлівала, танцуючы на Бродвеі, да 250 долараў. У Сент-Луісе, родным горадзе Жазефіны, уся яе сям'я была ашаламлена такой нечаканай удачай. Але поспех у Парыжы пераўзышоў усе спадзяванні. Крытыка і гледачы нечакана адкрылі гэту незвычайную жанчыну, якая была гнуткая, як ліяна, і сцвярджала: «Я танцую інстынктыўна»; яна магла ісці на сагнутых каленях, потым раптам падскоквала, падобна кенгуру, і пачынала танцаваць вальс уперамежку з чарльстонам. Што датычыць уражанняў самой Жазефіны, то яна перадае іх так:

«Калі я прыбыла ў Францыю, больш за ўсё мяне здзівіла, што белы ўзяў у мяне з рук чамадан і ўсміхнуўся мне. Я прыехала з краіны, дзе «каляровыя» павінны ведаць сваё месца».

...Вайна застала славетную актрысу ў старым замку Міланд (дэпартамент Дардонь), які яна наймала на час адпачынку. Не разважаючы ні хвілінкі, яна вырашыла прыняць удзел у барацьбе за вызваленне краіны, якую выбрала сваім месцам жыхарства. Дзякуючы гастрольным паездкам яна мела магчымасць выконваць вельмі важныя даручэнні па сувязі. У 1945 годзе лейтэнант Бекер была ўзнагароджана крыжам «За баявыя заслугі», ордэнам Ганаровага Легіёна і медалем «За ўдзел у руху Супраціўлення».

Твар Жазефіны азараецца больш за ўсё, калі з ёю гавораць пра яе дзяцей:

«Я заўсёды гаварыла, што калі ў мяне не будзе ўласных дзяцей, то я ўсынаўлю некалькі малых. Мой муж Жо Буйён і я спачатку вырашылі выбраць чатырох дзяцей, якія прадстаўлялі б чатыры чалавечыя расы і навучыліся б любіць і разумець адзін аднаго. А потым нам сустрэліся яшчэ сіроткі, і замест чатырох дзяцей у нас стала сем, а потым дзевяць, а потым і адзінаццаць!»

Першымі двума былі Акію і Жано. У час адной са сваіх паездак Жазефіна знайшла іх у прытулку для падкідышаў, які трымае пані Савара ў Токію. Старэйшы з іх, Акію, — карзец; другі, Жано (яго сапраўднае імя вельмі цяжка вымавіць), — японец.

Потым ідуць Луі, негрыцёнак з Калумбіі, і фін Яры, светлавалосы

маленькі музыкант, які спявае чыстым і звонкім, як крышталёвы, галаском. Затым Жан-Клод, хрысціянін, і Моізі, яўрэй; абодва нарадзіліся ў Парыжы і ўзяты з дома грамадскага апекавання.

Марыяна і Брагім прыбылі з Алжыра, іх абодвух знайшлі ў хмызняку, куды яны схаваліся. Хто іх бацькі, невядома. Жазефіна пазбягала браць дзяўчынак, але, калі яна ўбачыла гэтых двух дзяцей, ёй стала шкада іх разлучаць.

Кофі, самы чорны з усіх дзяцей, прыехаў з Камеруна. Яго маці памёрла адразу пасля яго нараджэння, а бацька яго кінуў. Мара, чырванаскуры хлапчук, нарадзіўся ў гарах Мексікі, дзе яго бацькі жылі, падобна сваім продкам, у пачорах. «Вялікі правадыр» племя прайшоў дзесяткі кіламетраў, каб даверыць хлопчыка славетнай негрыцянскай актрысе, таму што ведаў, што яна бярэ да сябе дзяцей незалежна ад іх расы. Пасля маці Мара абвінаваціла Жазефіну ў тым, што яна ўкрала яе дзіця. Але ўрэшце ўсё ж згадзілася пакінуць хлопчыка ў Жазефіны з тым, каб «ён быў шчаслівы».

Мара, дзясцатаму з дзяцей, быў год і 6 месяцаў; Акію, старэйшаму, было восем гадоў; здавалася б, рост сям'і на гэтым павінен быў спыніцца. Але аднойчы перад калядамі 1959 года ў адной з парыжскіх скрынак для смецця было знойдзена нованароджанае дзіця і перададзена ў бальніцу Брэтану. Жазефіна, якая выступала тады ў тэатры Алімпія, не магла ўстаяць перад спакусай забраць да сябе маленькага Наэля.

— Колькі іх, што пакутуюць бязвінна! Я хацела б прытуліць іх усіх, — гаворыць яна. — Мне ўспамінаецца адзін шафёр таксі. Ставячы ў машыну мае чамаданы, каб адвезці мяне на Ліёнскі вакзал, ён спытаў:

— Ці праўда, што вы ўзялі да сябе малых з дамоў апекавання? І вы пакінеце іх у сябе? Вы іх прынялі назаўсёды?

І пачуўшы мой станоўчы адказ, ён сказаў са слязмі на вачах:

— Тое, што вы робіце, цудоўна, мадам. Я сам падкідыш і ведаю, як гэта цяжка. У свой час я таксама быў бы рады сустрэць каго-небудзь нахштальт вас...

Малышы Жазефіны жывуць у купленым ёю ў канцы вайны ўласным доме, які яна адбудавала. Яна бывае

Сям'я Бекер у 1959 годзе. Злева направа: у першым радзе — Акію, Жан-Клод, Яры, Кофі, Жано; у другім радзе — Луі, Жо Буйён, Брагім, Жазефіна Бекер, Марыяна, Моіз.

там кожную вольную ад работы міну. Пра ціхае жыццё ў коле вялікай сям'і з мноствам дзяцей яна марыла яшчэ тады, калі маленькай негрыцянскай дзяўчынкай шлёпала босымі ножкамі па вуліцах Сент-Луіса. Так, дзяцінства Жо было нялёгкім. Яна пачала працаваць з сямі гадоў: няньчыла дзяцей, чые бацькі не маглі займацца імі. Здарылася неяк, што яна ўдзельнічала ў эстрадным прадстаўленні, і з таго часу палюбіла тэатр. Спачатку прадметам яе гордасці была магчымасць дапамагаць у выхаванні яе двух сясцёр і брата, а пасля — шчаслівая старасць, якую яна змагла забяспечыць сваёй маці.

— Раскажыце яшчэ пра вашых дзяцей: ці ладзяць яны паміж сабой!

Чудоўная мама, простая і чалавечная.

— Яны чудоўныя і вельмі любяць адзін аднаго. Калі ў доме з'яўляецца «новенькі», яны адразу ж акружаюць яго, не праяўляючы ні ценю рэўнасці: калі я ўзяла да сябе Мара, я запрасіла да яго доктара; у час агляду дзіця расплакалася, тады яго браты, якія бачылі яго першы раз, кінуліся за сваімі пацкамі і, вярнуўшыся з імі, пачалі наперабой прапаноўваць іх малому, каб суцешыць яго.

Дзеці вельмі хутка асвоіліся са сваім новым жыццём. Вы ж ведаеце, што амаль усе яны былі сіротамі, але ўзяты зусім маленькімі, а дрэнныя ўспаміны хутка забываюцца. Калі я прывяла ў дом Жана-Клода, ён спачатку прагна накідваўся на ежу і ў момант усе праглынаў. Нават тое, што прызначалася не для яго, з боязі, як бы ў яго не адабралі. Але потым ён зразумеў, што ўсе атрымліваюць пароху і што ён ніколі не будзе галодным. Тады ён стаў пяшчотным і ласкавым са сваімі братамі.

Зрэшты, мне пашанцавала: усе мае дзеці вельмі любячыя і сардэчныя. Каб дабіцца ад іх чаго-небудзь, варта паабяцаць, што яны змогуць пагаварыць па тэлефоне з мамай або з татам.

Усынавіўшы пакінутых дзяцей, Жазефіна перш за ўсё хацела зрабіць іх здаровымі і шчаслівымі; але разам з тым яна хацела паказаць, што для яе «не існуе ніякіх рас, апроча чалавечай», і што ўсе чалавечыя істоты раўнацэнныя, незалежна ад колеру іх скуры.

З ранняга дзяцінства і да таго, як да яе прыйшла слава, Жазефіна сама шмат пакутавала ад ненавіснага расізму, з якім яна сутыкалася ўсюды на сваім шляху, у асаблівасці на сваёй радзіме, дзе ёй давялося назіраць неразуменне, пагарду, гвалт.

Яе голас дрыжыць, калі яна ўспамінае аб цяжкім становішчы сваіх чарнаскурых братоў у Злучаных Штатах.

Аднак яна тут жа дадае:

— Трэба, каб ведалі, што і там ёсць нямала людзей, якія пакутуюць з-за створаных для нас умоў: гэта белыя, якія змагаюцца за нас і разам з намі. Іх мужнасць бязмежная: яны

таксама ідуць на прыніжэнні і небяспеку, якім мы сябе падваргаем. Яны паўстаюць супроць кучы недарэчнасцей і забабонаў. Я спадзяюся, што яны перамогуць.

Жазефіна поўная веры ў будучыню. Яна верыць, што ён прыйдзе, гэты новы свет, у якім людзі будуць жыць дружна, з поўным усведамленнем сваёй чалавечай годнасці, вольныя ад забабонаў і зласлівасці. Яна чэрпае гэтую надзею ў прамяністых усмешках адзінаццаці ўсыноўленых ёю дзяцей.

(Скарочаны нарыс з часопіса «Женщины мира»).

Жан-Клод

Луі

Яры

Брагім

Марыяна

Моіз

Кофі.

Мара

Акію

Жано

МАСТАЦКІЯ ВЫРАБЫ Ў ДОМЕ

Мастацкія вырабы са шкла, крышталю, фарфору, металу, каменя, дрэва і з іншых матэрыялаў заводскай або саматужнай выпрацоўкі служаць для ўпрыгажэння пакоя.

Многія з іх не толькі ўпрыгожваюць, але і маюць практычнае прызначэнне (сервізы, кілішкі, бакалы, туалетныя прыборы і інш.).

Набываючы мастацкія вырабы, няма неабходнасці імкнуцца абзавесціся дарагімі ўнікальнымі рэчамі. Недарагая рэч масавай вытворчасці можа быць вельмі добрым ўпрыгажэннем. Ва ўбранстве пакояў можна карыстацца і гіпсавымі злёпкам — добрымі адлівамі з высокамастацкіх арыгіналаў, рэпрадукцыямі.

Не трэба імкнуцца да лішку ўпрыгажэнняў. У пакоі іх можа быць нямнога, але кожнае з іх трэба падбраць так, каб яно гарманічна спалучалася з абстаноўкай.

Пры расстаноўцы мастацкіх вырабаў іх трэба падбіраць адно да аднаго, лічыцца з размерамі, формай, колерам, характарам і матэрыялам. Маленькая рэч каля вельмі вялікай прайграе ў сваёй выразнасці, цёмная на суседстве з вельмі светлай выглядае зусім цёмнай, а няяркая побач з ярка пафарбаванай здаецца бясколернай.

Не трэба ставіць у непасрэднай блізкасці рэчы, розныя па характару і стылю, а таксама па матэрыялу (напрыклад, сярод статуэтак старога фарфору ставіць драўляную багародскую цапку, фарфоровыя або фаянсавыя рэчы — побач з гіпсавымі злёпкам).

Упрыгажэннем пакояў з'яўляюцца не толькі статуэткі, але і прыгожы фарфоровы посуд, вазы і інш. Размяшчаючы ў пакоі невялікія фарфоровыя вырабы, трэба кіравацца такім меркаваннем: на розных прадметах мэблі не павінна быць вялікай колькасці статуэтак і іншых ўпрыгажэн-

няў (па 1—2 рэчы і не на кожным прадмеце); на паліцы ж, у зашклёнай шафе — горцы, яны могуць быць падобраны групамі або ў рад.

Любая дэкарытыўная рэч павінна прыцягваць да сябе ўвагу з першага ж погляду на яе і не павінна праіграваць у сваіх мастацкіх годнасцях пры ўважлівым разгляданні.

Добрымі поспехамі сустрэае XXII з'езд КПСС гранільшчыца Барысаўскага шклозавода імя Дзяржынскага Вера Верхаводка. Яна штодзённа перавыконвае норму і дае прадукцыю выдатнай якасці.
Фота П. Нікіціна.

Ці ведаеце вы, што...

Шторы на вокны, пакрывала на ложка лепей зрабіць з паркалю або іншых тканін, якія лёгка мыць.

* * *

Часта над ложкам дзіцяці бацькі вешаюць дыванок. Нельга сказаць, каб гэта было вельмі гігіенічна. Дыван збірае пыл, цяжка паддаецца чыстцы, ды і патрэбы ў ім практычнай няма. А вось на падлогу каля дзіцячага ложка неабходна пакласці дыванок.

* * *

Шаўковыя абажурныя кепска прапускаюць святло. Таму значная частка пакоя застаецца ў паўзмроку, асабліва, калі абажур цёмна-аранжавы, блакітны, чырвоны. Пад такія абажурны патрэбны моцныя лямпы, якія застаюцца незакрытымі знізу, і свет ад іх трапляе ў самыя вочы, што шкодна ўплывае на зрок. Лямпа павінна даваць няяркае, спакойнае святло, якое раўнамерна размяркоўваецца па ўсім пакоі. Для гэтага лепш за ўсё скарыстаць люстры ў выглядзе плафонаў.

* * *

Не трэба прымацоўваць сурвэткі і дарожкі да сцяны. Гэта непрыгожа і не патрэбна: сцены павінны быць чыстыя, а такія «ўпрыгажэнні» звычайна збіраюць пыл.

* * *

Ставіць кветкі на падаконнікі не рэкамендуецца: яны закрываюць святло. Кветкі ў вазонах можна паставіць на палічках у кутках пакоя, падвесіць над акном ці паставіць на падлогу, калі гэта буйныя расліны.

* * *

Не трэба ставіць папярковыя кветкі: яны грубыя і толькі збіраюць пыл.

З восені можна назбіраць прыгожы букет асенніх лісцяў. Для гэтага трэба зрэзаць галінкі, калі лісце зусім пажоўкне; асабліва прыгожае бывае лісце клёну, ліпы, бярозы, асіны.

Перш чым паставіць букет у вазу (без вады), трэба кожны ліст асяжэжэ прагладзіць гарачым прасам, аж пакуль ён не высохне. Тады лісты не зморшчацца і прастаяць цэлую зіму. Але ўзімку з іх трэба абавязкова здымаць пыл.

Такі букет выглядае значна прыгажэй, чым з папярковых кветак.

КАРЫСНЫЯ ПАРАДЫ

СУШКА ГРЫБОЎ

Сушка грыбоў — адзін са спосабаў нарыхтоўкі грыбоў у запас. Сушыць лепш за ўсё баравікі, але сушаць таксама падбаравікі, падасінавікі, масляты, апенькі. Для сушкі трэба адбіраць здаровыя, нечарвівыя грыбы. Адабраныя грыбы ачысціць ад зямлі і смецця і працерці чыстым сухім шматком, але не мыць, таму што вымытыя грыбы дрэнна сохнуць. На сушку ідуць галоўным чынам шапкі, але можна выкарыстоўваць таксама і ножкі баравікоў, нарэзаўшы іх на кавалкі даўжынёй у 2—3 см. Падрыхтаваныя грыбы нанизаць на моцную белую нітку і сушыць на сонцы (у сухое і гарачае надвор'е), над плітой або ў печах (пры тэмпературы не вышэй 60°—70°). Часам на сонцы або над плітой толькі падвяльваюць грыбы, а дасушваюць у печы. Для гэтага з поду печы зграбаюць попел, сцёлюць салому і на яе кладуць грыбы. Можна таксама паставіць у печ жалезныя лісты з подсцілкай з саломы і на іх раскладзіць грыбы. Для прытоку паветра камін і засланку печы пакідаюць напалову адкрытымі. Грыбы павінны быць добра высушаны, інакш лям пры захоўванні пласнеюць; захоўваць сушаныя грыбы трэба ў сухім месцы.

Сушаныя грыбы ўжываюць для прыгатавання першых і другіх страў.

ЯК САЛІЦЬ АГУРКІ

Лепшымі гатункамі агуркоў для засолу лічацца «нежынскія», «мурамскія» і «вязнікоўскія». Агуркі адбіраюць здаровыя, зялёныя, правільнай формы.

Перад засолам трэба старанна памыць тару (слоікі, бочкі), агуркі і спецы. Бочкі, апрача таго, трэба папарыць варам і праверыць, ці не цякуць.

Калі гаспадыня думае засаліць невялікую колькасць агуркоў, напрыклад, у трохлітровым посудзе, то трэба падрыхтаваць: шклянку солі, некалькі галінак кропу, 1—2 галоўкі часнаку, карань

хрэну, струк горкага перцу, карань сельдэрэю, крыху дубовых лісцяў — для моцнасці агуркоў, і лісцяў чорных парэчак — для паху.

Пры вялікім засоле на кожны 50 кг агуркоў рэкамендуецца наступныя прапорцыі: 3—4,5 кг солі (у залежнасці ад памеру агуркоў: для дробных — солі менш, для буйных — больш), 1,5 кг кропу, 150 г часнаку, 300 г хрэну, некалькі карэньчыкаў сельдэрэю, лісцяў дубу і чорных парэчак па 500 г.

Для прыгатавання расолу бярэцца гатаваная астуджаная вада.

Колькасць вады трэба вызначыць з такім разлікам, каб усе агуркі знаходзіліся ў расоле.

На дно тары кладуць адну трэць прыгатаваных спецый, да палавіны ўкладваюць шчыльнымі радамі агуркі; зноў адну трэць спецый, а зверху агуркі. Спецыямі, якія засталіся, засцілаюць верхні слой агуркоў і залі-

ваюць расолам. Закрыўшы агуркі кружком, на яго кладуць груз (добра вымыты камень), каб агуркі не ўсплывалі. Пры хатняй тэмпературы агуркі трымаюць 2—3 дні, пасля чаго іх ставяць у халоднае месца, дзе тэмпература павінна быць не вышэй 5 градусаў цяпла.

ЗАСОЛ ГРЫБОЎ

Грыбы, прызначаныя для засолу, трэба перш за ўсё перабраць, адрэзаць карані на адлегласці 0,5 см ад шапкі, самыя буйныя з іх разрэзаць на дзве-тры часткі і старанна прамыць у халоднай вадзе. Рыжыкі і апенькі трэба саліць адразу ж пасля збору. Грузды, бялянкі, ваўнянкі, свінушкі і чарнушкі перад засолкай вымачваюць на працягу двух-трох дзён у халоднай вадзе, мяняючы яе штодзённа па некалькі разоў. У хатніх умовах грыбы замест вымачвання ў халоднай вадзе адварваюць у падсоленым кіпелі, здымаючы пену, якая ўтвараецца на паверхні. Падгрузды, лісцічкі,

смарчкі трэба адварваць не менш 20 мінут, астатнія віды грыбоў — 8—10 мінут. Такія грыбы, як баравікі, падбаравікі, падасінавікі, рыжыкі і апенькі, можна не адварваць.

Адвараныя грыбы адкідаюць на рэшата, ахалоджваюць вадой і складаюць у шклянныя або гліняныя абліўныя слоікі. На дно іх папярэдне насыпаюць слой солі і засцілаюць яго лісцямі чорных парэчак. На 1 кг груздоў, ваўнянак, сыраежак бяруць 50 г солі, а на 1 кг рыжыкаў — 40 г. Грыбы ўкладваюць радамі, шапкамі ўніз, перасыпаючы кожны рад соллю. Для смаку можна пакласці перац, лаўровы ліст, часнок. Шчыльна пакладзеныя ў слоікі грыбы пакрываюць слоем лісцяў чорных парэчак, а затым чыстым палатняным шматком. Зверху кладуць драўляны, добра прыгнаны кружок, а на яго які-небудзь груз. Праз два-тры дні грыбы асядуць і дадуць сок, які пакрые драўляны кружок.

Калі для засолкі ўзят вельмі вялікі посуд, то грыбы ў яго без шкоды для якасці засолу можна дадаваць паступова, па меры збору.

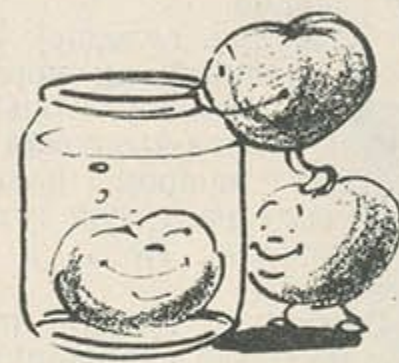
Салёныя грыбы трэба захоўваць у халодным месцы і сачыць, каб не паяўлялася плесні. Час ад часу шматок і кружок трэба прамываць у гарачай, злёгку падсоленай вадзе.

Для засолу невялікай колькасці грыбоў можна ўжыць яшчэ і такі спосаб. Наліць у каструлю паўшклянкі вады (на 1 кг грыбоў) і дадаць 2 сталовыя лыжкі солі. Калі вада закіпіць, пакласці ў каструлю падрыхтаваныя грыбы, 1 лаўровы лісток, 3 гарошыны перцу і столькі ж гваздзікі, 5 г кропу, 2 лісты чорных парэчак, часнок.

Грыбы вараць 20—25 мінут (сыраежкі і ваўнянкі — крыху менш). Калі яны асядуць на дно, а расол стане празрыстым, кіпячэнне спыняюць, даюць грыбам астыць і раскладваюць па слоіках так, каб расол пакрываў грыбы.

ПАМІДОРЫ

Памідоры для засолу трэба браць аднолькавай спе-ласці. Падрыхтоўка тары, спецый, расолу тая ж, што і для агуркоў, толькі груз на накрывцы павінен быць

лягчэйшы. Для засолу прыгодны як зялёныя, так і спелыя памідоры. Але саліць іх трэба ў розных пасудзінах.

* * *

Да нарэзаных свежых агуркоў неабходна дадаваць крыху алею, тады яны не трацяць сок.

* * *

Агуркі ва ўсіх выпадках неабходна чысціць з галоўкі да сцябла, інакш горкія рэчывы, якія знаходзяцца ля асновы сцябла, будуць разносіцца лязом нажа па ўсім агурку.

* * *

Калі вы варыце капусту, то яе пах хутка распаўсюджваецца па кухні і пранікае нават у жылыя пакоі. Каб пазбегнуць гэтага, неабходна кінуць у ваду, у якой варыцца капуста, хлебную скарынку.

Капуснае лісце для галубцоў будзе вельмі добра скручвацца, калі абварыць капусны качан кіпелінем, зняць верхняе лісце, зноў абварыць яго, зноў зняць верхняе лісце і так да таго часу, пакуль у нас не будзе дастатковай колькасці капуснага лісця.

* * *

Малако даўжэй захоўваецца, калі яго кіпяціць з невялікай колькасцю цукру, а летам — соды (на кончыку нажа).

Захоўваюць малако ў фаянсавым, гліняным, шклянным або эмаліраваным посудзе, у халодным, цёмным месцы. На яркім святле малако траціць вітаміны і іншыя пажыўныя рэчывы.

Усякае малако, апрача пастэрызаванага, неабходна пракіпаціць.

У малаце лепш захоўваюцца вітаміны, калі яго кіпяціць у посудзе, закрытым накрывкай.

АДЗЕННЕ ДЗІЦЦІ

Аднойчы на прыём да ўрача маці прывяла сямігадовага сына Віцю К.

— Доктар, хлопчык скардзіцца на боль у жываце.

Урач уважліва аглядзеў Віцю, але ніякіх адхіленняў ад нормы ў яго арганізме не знайшоў. Толькі на жываце была цёмна-чырвоная палоска. Аглядзеўшы касцюм дзіцяці, урач звярнуў увагу на тугую гумку, уцягнутую ў штонікі. Вось і прычына скарж.

— Замяніце гумку лямкамі, і хлопчык не будзе скардзіцца на боль у жываце, — параіў маці ўрач.

Не заўсёды бацькі ўдзяляюць дастаткова ўвагі адзенню дзіцяці, а між тым адзенне мае вялікае значэнне для правільнага развіцця здароўя, настрою і паспяховасці дзіцяці.

Якія ж патрабаванні прад'яўляюць да адзення дзяцей?

Адзенне павінна быць простым, лёгкім, зручным, добра ачышчацца ад бруду. Вага адзення павінна раўнамерна размяркоўвацца на ўсё цела, галоўным чынам на плечы і клубы. Гумкі, якія туга сцягваюць талію, замяніце падцяжкамі. Падцяжкі рабіце даволі доўгімі і шырокімі, каб яны не цягнулі і не ціснулі. Калі талію сціскае тугая гумка, парушаецца работа кішэчніка, у ім затрымліваецца харчовая кашка, што вядзе да збірання газаў і выклікае боль у жываце.

Вузкае адзенне перашкаджае дыханню, шкодна ўплывае на развіццё грудной клеткі. Калі адзенне вялікае, яно перашкаджае дзіцяці нармальна рухацца, выглядае неахайна, хутчэй зношваецца.

ЦІХАЕ ДЗІЦЦА

Малюнак мастака І. Фрыдмана.

Нарэшце Вовачка ўціхамірыўся!

Не трэба насіць тугія каўняры: яны сціскаюць сасуды і нервы шыі, што можа прывесці да галаўнога болю.

Круглыя гумкі на нагах, якія частаносяць дзяўчынкі-падлеткі, выклікаюць ацёкі ног, вядуць да паяўлення цёмна-сініх венозных вузлоў на нагах. Замяніце іх лепш ліфчыкам або поясам з гумкамі. Не рэкамендуецца таксама дзяўчынкам-падлеткам насіць бюстгалтары: яны сціскаюць грудную клетку і перашкаджаюць нармальнаму дыханню, лепш насіць звычайныя ліфчыкі з вытачкамі.

Самая падыходзячая тканіна для дзіцячай сподняй бялізны — баваўняная, яна добра ўбірае выдзяленні скуры і не перашкаджае газаабмену. Апрача таго, яна добра мыецца. Мяняць бялізну трэба не радзей двух разоў у тыдзень. Бялізна таксама засцерагае скуру ад раздражненняў. Напрыклад, шарсцяныя штонікі раздражняюць скуру, яны не часта мыюцца, а значыць, недастаткова гігіенічныя для цела. Таму пад штонікі трэба надзяваць трусікі.

У залежнасці ад пары года даводзіцца апранаць дзіця ў цёплае або лёгкае адзенне. Вясной надвор'е вельмі абманлівае — на сонцы цёпла, а ў ценю яшчэ халодна. У гэты час лепш за ўсё насіць байкавае або фланелевае адзенне. У цёплае надвор'е дзяўчынцы можна насіць лёгкую сукенку з кароткім рукавом, хлопчыку — лёгкія штонікі з кашуляй. У гарачае надвор'е як для хлопчыка, так і для дзяўчынкі самы падыходзячы касцюм — лёгкія штонікі са светлай тканіны. У такім адзенні дзіцяці лягчэй загарэць. Ногі трэба абуваць у кароткія шкарпэткі і лёгкія туфлі. Сачыце, каб абутак быў па назе, таму што цесны абутак можа выклікаць скрыўленне ступні, свабодны — нацерці нагу.

У зімовую пару года не хутайце дзіця. Гэта, па-першае, перашкаджае яго рухам, па-другое, дзіця хутка паче, адзенне робіцца вільготным, перастае захоўваць цяпло, што можа прывесці да прастудных захворванняў. У гэтую пару года на споднюю бялізну апраніце шарсцяны касцюм. Для вуліцы вельмі зручны камбінезон.

Ногі дзіцяці павінны быць у цяпле. Сачыце, каб абутак быў па назе, таму што цесны абутак парушае кровазварот, што ў моцны мороз можа прывесці да абмарожвання ног. Не закрывайце нос і рот дзіцяці хусткай, таму што здаровае дзіця дыхае носам, і боязь, што яно прастудзіцца, не абгрунтавана.

Калі захоўваць усе неабходныя патрабаванні да адзення, ваша дзіця заўсёды будзе ў добрым настроі і рэдка будзе хварэць.

Е. ФІЛІПАЎ,
урач.

Эдуард ВАЛАСЕВІЧ

ПОП і КЛОП

БАЙКА

Пад'еўшы смачна, Поп

Салодка пазяхнуў: «Даруй, ўладыка, слабасці зямныя!»

На ложка апусціўся й салодка захроп,
І носам затрубіў, нібы архангелы у трубы залатыя!

Што снілася яму — адзіны хіба знае бог:

Кабета пекная, ці сан мітрапаліта,
Або вялікадны пірог?

Ён усміхаўся гэтак смакавіта,

Нібы на райскі ён ступіў парог!..

Ды ў гэтую шчаслівую хвіліну —

Айцу святому ўпіўся ў лоб

Абжора Клоп!

Поп скорчыў міну,

усхапіўся

І на Клапа, як хмара, наваліўся:

— Ах, басурман!

Ах, паразіт скажэнны!

Як ты асмеліўся так апаганіць сан

Свяшчэнны?

З каго ты кроў надумаўся смактаць?

Агідная пачвара!

— Навошта, баця, бушаваць?

Зірні ты на сябе! Які наеў ты карак?

Калі нас параўнаць,

Перад табою я — пігмей...

Ты цягнеш сокі з адурманеных людзей

Куды мацней!

І на цябе ж няма ніякай кары...

* * *

Маштабы розныя! Ды Поп

І Клоп —

Два боты — пара...

На першай старонцы вокладкі: дзяжурная па вакзалу ст. Гомель член калектыву камуністычнай працы камсамолка Валянціна Барысенка. Яна асвоіла 5 спецыяльных прафесій.

Фота Л. ЧУРКО.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Т. Ц. ДЗМІТРЫЕВА, М. А. ЖЫДОВІЧ, Р. У. КУДРЭВІЧ, М. М. ТУР, В. І. ФІЛІПАВА, В. А. ЧАРНЯўСКАЯ.

АТ 12015.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларусском языке. Издание ЦК КП Белоруссии

Падпісана да друку 4/VIII 61 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск, праспект імя Сталіна, 77.

Тэлефоны:

адказн. рэдактара — 3-17-51, адказн. сакратара — 3-38-14, аддзелаў прамысловасці, сельскай гаспадаркі і культуры — 3-38-24.

Друкарня імя Сталіна, Мінск. Цана 18 к. Дадатак — выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 208,898 экз. Зак. 513.

Жалгаская
карагодная

[illegible]

Слова А. Дзеружинскаго

Музыка И. Кузнецова

Круг шырээ,
I расце наш карагод,
У калгасны клуб
Збіраецца народ.

Грай, музыка,
Грай, музыка,
Весялей!
Хлопцы, ў круг
Праходзьце смела
Ад дзвярэй!

Грай, музыка,
Грай, музыка, весялей,
Ногі са... каб пайшлі
Скакаць жвавей.

Хто без пары,
Будзе пара,
Так і знай,
Бо красунь тут
Надта многа,
Выбірай!

У карагодзе
Закружыліся жанкі,
І старыя, і дзяўчаты,
І юнакі.

Круг шырээ,
I расце наш карагод.
У калгасны клуб
Збіраецца народ.

Хай падвояцца,
Патрояцца рады.
У краіне нашай
Кожны малады.

ТЛУМАЧЭННІ ДА СТАРОНКІ МОД

1. Сукенка для будучай маці.
2. Сукенка кімано з шатланкі. У талії злёжку прысабрана.
3. Камплект з клятчастай шарсцянкі для дзяўчыны.
4. Асенні касцюм з тканіны букле. Выкрайка гэтага касцюма даецца ў дадатку.
5. Выхадная сукенка з набіўнага кашаміра. Жакет прамы. Рукавы цэльнакроеныя, зашпільваецца на спіне.

28594

Maeyor

